

Reunalaskenta arkkitehtuurit

Lauri Vene

Pro gradu -tutkielma
HELSINGIN YLIOPISTO
Tietojenkäsittelytieteen laitos

Helsinki, 17. huhtikuuta 2018

Tiedekunta — Fakultet — Faculty		Laitos — Institution — Department	
Matemaattis-luonnontieteellinen		Tietojenkäsittelytieteen laitos	
Tekijä — Författare — Author			
Lauri Vene			
Työn nimi — Arbetets titel — Title			
Reunalaskenta arkkitehtuurit			
Oppiaine — Läroämne — Subject			
Tietojenkäsittelytiede			
Työn laji — Arbetets art — Level	Aika — Datum — Month and year	Sivumäärä — Sidoantal — Number of pages	
Pro gradu -tutkielma	17. huhtikuuta 2018	35	
Tiivistelmä — Referat — Abstract			
Tiivistelmä.			
Avainsanat — Nyckelord — Keywords			
reuna, pilvi, tietojenkäsittelytiede			
Säilytyspaikka — Förvaringsställe — Where deposited			
Muita tietoja — Övriga uppgifter — Additional information			

Sisältö

1	Johdanto	1
2	Reunalaskennan perusteet	1
2.1	Motivaatio	1
2.2	Keskeiset käsitteet	4
2.2.1	Asiakaslaite	4
2.2.2	Reuna	4
2.2.3	Pilvi	6
2.2.4	Mobiiliverkko	7
2.3	Reuna-arkkitehtuuri	8
3	Mahdollistavat teknologiat	9
3.1	Virtuaalikoneet ja kontit	9
3.2	Software-defined networking	10
3.3	Network Function Virtualization	11
4	Ominaisuudet	12
4.1	Kommunikaatio	12
4.2	Etälaskenta	12
4.3	Live migraatio	13
4.4	Integraatio mobiiliverkkoihin	16
4.5	Hallinta	17
5	Rakenne	18
5.1	Rakennetyypit	18
5.1.1	Litteä rakenne	19
5.1.2	Hierarkinen rakenne	20
5.1.3	Yhteenveto	20
5.2	Arkkitehtuurin vaikutus	21
6	Esitetyt ratkaisut	22
6.1	Cloudlet	22
6.1.1	VM handoff kuten arkittelissa	23
6.2	FMC - Follow me cloud	23
6.3	Small Cell Cloud	25
6.3.1	Kommunikointi reunapalveluun	26
6.4	SMORE ja MobiScud	26
6.4.1	MobiScud	27
6.5	CONCERT	28
6.6	ETSI MEC	30
6.6.1	Vaatimukset	30
6.6.2	Viitekehys ja referenssiarkkitehtuuri	31
6.7	Vertailu	32

Huomioita

- reuna
- reunasolmu

Tutkielmassa puhutaan mobiililaitteesta, mutta monet toiminnallisuudet ovat sovellettavissa kaikenlaisiin mobiileihin laitteisiin, esimerkiksi kannettaviin tai älykkäisiin ajoneuvoihin.

Listan Mobile Computingin neljästä pääasiallisesta rajoitteesta.

Unpredictable variation in network quality, lowered trust and robustness of mobile elements, limitations on local resources imposed by weight and size constraints, and concern for battery power consumption [13]

[13]M. Satyanarayanan, "Fundamental Challenges in Mobile Computing,"Proc. 15th ACM Symp. Principles of Dist. Comp., Philadelphia, PA, May, 1996

1 Johdanto

2 Reunalaskennan perusteet

2.1 Motivaatio

Reunalaskennan ideana on täydentää ja avustaa resurssiköyhiä asiakaslaitteita. Mobiililaitteisiin voitaisiin teoriassa lisätä enemmän resursseja, mutta ne tulisivat kannettavuuden ja käyttöajan kustannuksella. Avustamiseksi voidaan ajatella esimerkiksi tilanne, jossa akkuvirtaa säästääkseen, mobiililaitte välittää resurssi intensiivisen laskutoimituksen reunasolmulle laskettavaksi. Reunasolmun voi ajatella kevennetyksi versioksi palvelimesta joten sen rajoitteet ovat hyvin erilaiset kuin asiakaslaitteen. Täydentävä toiminta reunalaskennan avulla tarkoittaa asiakaslaitteen resurssin puutetta suoriutua jostakin tehtävästä. Esimerkiksi muistin riittämättömyys kuvankäsittelyyn. Tällöin voitaisiin esimerkiksi ottaa etäkäyttöyhteys reunasolmuun jolla käsittely tehdään. Asiakaslaitteelle jäisi tässä tilanteessa tehtäväksi ainoastaan esittää reunasolmun tilaa käyttäjälle.

Satyanarayana [Satyanarayanan, 2001] esitti artikkelissaan pervasive computing esimerkkejä jokapaikan tietotekniikasta. Ympäristöön sijoitettujen laitteiden yhteistoiminnan avulla, asiakkaalle voidaan tarjota parempaa ja täsmällisempää palvelua. Yhtenä palvelun laadun ehtona on kyky ennakoida asiakkaan toimintaa. Nykyään mobiililaitteilla on mahdollista hyödyntää langattomia yhteyksiä. Suurin osa palvelinresursseista ja palveluiden tuottamiseen käytettävästä tiedosta on keskittyneenä pilveen. Käytännössä minkä tahansa palvelun käyttäminen mobiililaitteella edellyttää yhteyttä näihin pilvipalveluihin. Pilvipalveluiden ylläpitäminen

Satyanara et al. argumentoivat julkaisussaan että verkon latenssia ei voida enää juurikaan pienentää. Ratkaisuksi jää palveluiden tuominen lähemmäksi.

Toinen painopiste on siinä että tieto seuraa käyttäjää. Esimerkiksi pöytä-koneelta mobiililaitteeseen.(Satyanarayanan, 2001). Cyber foraging, on termi jota käytetään kuvaamaan paradigmaa jossa laite etsii ympäristöstä hyödynnettävää tietoa ja avustajia/korvikkeita. Avustajan (surrogate) rooli on täydentää lähtökohtaisesti resurssirajallista laitetta, esimerkiksi suorittamalla laskentaa, jotta asiakaslaite voisi esimerkiksi säästää akkua. Tähän toimintaan liittyy kuitenkin useita haasteita. Esimerkiksi kuinka asiakaslaite löytää avustajan? Mitäs jos avustaja on ruuhkautunut? Kuinka avustaja alustetaan ja kauanko siinä kestää? Nämä ovat keskeisiä kysymyksiä myös reunalaskennassa. Vastuun jakaminen asiakaslaitteen sekä reunanklusterin välillä on riippuvainen siitä, kuinka paljon avustusta asiakaslaite tarvitsee. Toiseen ääripäähän vietyinä asiakaslaite on niin sanottu kevyt asiakaspääte (thin client), jolla ei olisi resursseja juurikaan mihinkään. Tällainen asiakaslaite joutuisi jakamaan kaiken laskennan eteenpäin avustajalle. Tämän kaltainen asiakaslaite olisi riippuvainen reunan mahdollisuuksista suorittaa palveluiden vaatimia toiminnallisuuksia. Seuraavana askeleena kohti itsenäisempää suoriutumista olisi asiakaslaite, joka pystyy osittain tarjoamaan käyttäjälle palveluita. Tämä laite tarvisi reunaklusterilta avustusta ainoastaan joissain tapauksissa. Viimeisenä toimijana olisi kokonaan itsenäinen asiakaslaite, joka tarvitsisi reunalta ainoastaan palveluita täydentäviä ominaisuuksia. Tämä laite saattaisi turvautua reunalaskentaan esimerkiksi jos akku on vähissä, tai laitteella itsellään ei ole kaikkea tarvittavaa tietoa laskennan suorittamiseksi.

a

- Mistä reunalaskenta koostuu? (Suurimmat toimijat, keskeisimmät toiminnot)
- Mikä on MEC?
- Reunalaskenta vai reunapalvelu?
- MCC vai MEC?
- Pilvi vai palvelinkeskus, palvelinresursseja.
- Mitä reunalaskenta on?
- Miksei siirretä laskentaa pilveen?
- Mitkä ovat mobiilin ongelmat nykyisellään?
- Mitkä ovat reunalaskennan haasteet?

Pilvipalvelulla tarkoitetaan palvelua, joka sijaitsee internetissä. Palvelut tarjotaan käyttäjälle verkkoyhteyden välityksellä. Pilvipalvelut sisältävät usein suuria määriä laskenta- ja tallennusresursseja. Palvelut usein sijoitettu siten että ne ovat runkoverkossa kiinni, jolloin niiden voidaan ajatella sijaitsevan internetin "keskustassa". Yleensä palveluita ylläpidetään keskitettyinä korkeintaan muutamaa eri konesaliin. Pilvipalvelun palvelun kohde on usein asiakaslaite (UE, user equipment), joka sijaitsee internet-topologian näkökulmasta lehtisolmussa.

Reunalaskenta on yksi hajautetun laskennan muoto jossa

Mobiililaitteiden yleisiä ominaisuuksia ovat resurssien vähyys ja akkuvirran rajallisuus. Mobiililaitteiden käyttö on myös usein riippuvaista langattomista verkkoyhteyksistä. Palveluiden toiminta mobiililaitteilla on siis riippuvainen näiden kolmen ominaisuuden asettamista rajoista. Laskenta-resurssien lisääminen johtaisiin lyhyempään käyttöaikaan akkuvirralla. Suurempi akku mahdollistaa pidemmän käyttöajan, mutta se tekisi laitteesta suuremman. Akun kokoa ja laskentaresurssien määrää pyritäänkin tasapainottamaan. Voidaan pyrkiä minimoimaan laitteen virrankulutus esimerkiksi laittamalla laitteeseen heikkotehoisempi suoritin. Tämä näkyy siinä, millaisia palveluita mobiililaitteella voidaan tarjota. Esimerkiksi kuvankäsittelyä tai muuta raskaampaa laskentaa vaativaa toiminnallisuutta ei voida tällaisella laitteella tehdä. Seuraava vaihtoehto olisi lähettää laskentaa tehokkaammille laitteille pilveen. Laskennan siirtäminen vie aikaa ja tällöin ei voida tarjota kovin reaaliaikaisia palveluita. Siirrettyyn laskentaan kuluva aika koostuu pääasiassa verkon viiveestä, siirrosta ja itse laskennasta. Kokonaisuudessa siirtämiseen ja laskentaan kuluvan ajan määrään vaikuttaa pilven sijainti, verkon ruuhkaisuus, verkon kapasiteetti, sekä käytössä olevan laskentakapasiteetin määrä. Reunalaskenta on konsepti, jonka avulla laskenta voidaan tuoda lähemmäksi käyttäjää.

Reunalaskennassa (MEC, Mobile Edge Computing vai MCC Mobile Cloud Computing?) on tarkoitus tuoda palvelinresursseja lähemmäksi käyttäjää. Reunalaskenta on osassa kirjallisuutta jaettu kahteen kategoriaan sen mukaan tarjotaanko palvelua RAN (Radio access network) vai yleisesti WAN yhteydessä. RAN verkossa toimivaa reunalaskentaa kutsutaan Multi-access edge computing ja muita reunalaskennan ratkaisumalleja nimillä kuten sumu(fog computing) tai cloudlet[Taleb et al., 2017]. Tässä kontekstissa reunalla tarkoitetaan käyttäjän ja pilven väliin jäävää tilaa. TCP/IP-mallissa sovellustasolla olevia toimintoja ei siis esiinny tällä välillä. Reunalaskenta siis mahdollistaa palveluiden tuottamisen lähempänä käyttäjää. Lähempänä on hieman harhaan johtava termi, koska mikä tahansa pilveä lähempänä oleva palvelu on lähempänä, eikä siis välttämättä konkreettisesti lähellä.

Reunalaskennalle ei vielä ole olemassa kokonaisvaltaista arkkitehtuuria. Ongelmakentän voi jakaa karkeasti kahteen osaan. Fyysiseen arkkitehtuuriin ja sovellustason arkkitehtuuriin. Nämä ovat toisistaan riippuvaisia. Arkkitehtuuriratkaisut ovat riippuvaisia tarjottavista palveluista. Toiset arkkitehtuu-

riratkaisut tukevat toisia palveluita paremmin kuin toiset, kompromisseilta on siis vaikea välttyä.

2.2 Keskeiset käsitteet

Tässä kappaleessa esitellään (mobiilin) reuna-arkkitehtuurin keskeiset käsitteet ja toimijat. Koska reunajärjestelmä sijoittuu osaksi olemassa olevaa hierarkiaa, esitellään myös reunan läheisyydessä sijaitsevat toimijat. Reunan itsensä lisäksi käsitellään siis asiakaslaitteet ja pilvi, niiltä osin kuin ne liittyvät reunajärjestelmän käyttöön tai toimintaan. Lähes kaikki tässä tutkielmassa esiteltävät reuna-arkkitehtuurit sijoittuvat mobiiliverkkoon. Tästä syystä esitellään LTE-mobiiliverkon toimijat ja siihen kuuluvat käsitteet. Lopuksi määritellään mitä tässä tutkielmassa tarkoitetaan reuna-arkkitehtuurilla.

2.2.1 Asiakaslaite

Asiakaslaite (user equipment) on yleisnimitys reunan tai pilven palveluita kuluttavalla laitteelle. Asiakaslaite -käsitettä ei ole rajattu mihinkään tiettyihin laitteisiin ja asiakaslaite voikin olla esimerkiksi älypuhelin, älylasit tai verkkoyhteydellä varustettu auto. Asiakaslaitteiden yhdistävänä tekijänä on siis jonkinlainen yhteys reuna- tai pilvipalveluihin. Yleisesti asiakaslaitteen käyttämä yhteys on tyypiltään langaton. Yksinkertaisuuden vuoksi tässä tutkielmassa asiakaslaitteen voi ajatella älypuhelimena, jollei toisin mainita.

Verkkohierarkian näkökulmasta asiakaslaitteet ovat lehtisolmuja. Tämä tarkoittaa että asiakaslaitteet toimivat ainoastaan palveluiden kuluttajina eivätkä siis tarjoa itse palveluita. Myöskään kulutettavien palveluiden tyyppillä ei ole juurikaan merkitystä, kun asiaa käsitellään infrastruktuuri tai arkkitehtuuritasolla.

Konkreettinen esimerkki asiakaslaitteesta, joka hyödyntää reunapalvelua, voisi olla jokin ajoneuvo. Ajoneuvolla on mobiiliyhteys reunapalveluun jonka tarkoitus on välittää tietoa liikenteestä muille ajoneuvoille. Esimerkiksi tilanteessa jossa edellä on ruuhkaa, voitaisiin muille lähistöllä oleville ajoneuvoille välittää tieto tästä, jolloin voidaan valita jokin toinen reitti määränpäähän.

2.2.2 Reuna

Reuna koostuu useista toiminnallisista entiteeteistä, jotka voidaan jakaa sekä fyysisiin, että loogiisiin kokonaisuuksiin. Tässä kappaleessa lähemme liikkeelle määrittelemällä reuna-alueen, joka edustaa reunan toimialuetta, sekä reunaa yleisenä käsitteenä. Tämän jälkeen esitellään reunasolmu, joka on reunajärjestelmän keskeisin fyysinen rakennuspalanen. Lopuksi esitellään pääasiassa ohjelmallisen tason toimivat toimijat reuna-alusta ja reunasovellus.

Reuna-alue Yleisesti puhuttaessa reunalla viitataan alueeseen, joka ulottuu asiakaslaitteelta runkoverkkoon asti. Reuna-alue siis alkaa asiakaslait-

teelta ja laajenee kohti internettiä. Reunalla ei siis ole tarkkaa määritelmää, vaan termiä usein sovelletaan käytettävän kontekstin mukaan siten, että reuna-alue rajautuu kontekstissa esiintyvien toimijoiden mukaan edellä mainitulle välille. Esimerkiksi mobiiliverkon tukiasemien yhteyteen rakennettua reunajärjestelmää käsiteltäessä, reunalla tarkoitetaan ainoastaan reunajärjestelmän asiakaslaitteita palvelevien osien muodostamaa vyöhykettä. Kuten jo aiemmin mainittu, reunan keskeisenä etuna muihin palveluihin voidaan pitää reunapalveluiden ja asiakaslaitteen välisen viiveen vähäisyyttä. Yleisenä nyrkkisääntönä reunalle voidaankin pitää verkkoyhteyksien viivettä suhteessa muuhun internettiin, koska reuna-alueella viiveiden tulisi siis olla muuta internettiä nopeampia. Toisin sanoen reunan palveluiden tulisi sijaita lähempänä kuin pilvessä sijaitsevien palveluiden.

Reunasolmu Tämän tutkielman kontekstissa reunasolmulla (mobile edge host) tarkoitetaan yksittäistä reunalaskentaa tarjoavaa entiteettiä[ETSI, 2016b]. Reunasolmu -termillä viitataan reunasolmun fyysiseen laitteistoon ja reunasolmun toiminnalliseen kokonaisuuteen. Reunasolmu sisältää reunasovelluksien suorittamiseen tarvittavat resurssit, joita ovat laskenta, tallennustila ja verkkoyhteydet. Reunasolmu voi koostua esimerkiksi mobiilitukiaseman ja palvelinlaitteiston muodostamasta kokonaisuudesta. Reunasolmun toiminnallinen kokonaisuus sisältää erinäisiä toimintoja, joiden tehtävänä on mahdollistaa reunasovelluksien suorittaminen. Tällaisia ovat muun muassa tietoliikenteen reitittäminen ja virtualisointi-alustan tarjoaminen, sekä sen hallinnointi. Myös seuraavassa kappaleessa käsiteltävä reuna-alusta kattaa osan reunasolmun toiminnoista.

Kuten aiemmin mainittu, reunajärjestelmä koostuu joukosta reunasolmuja, jotka ovat maantieteellisesti hajautettuja. Reunasolmut siis eroavat toisistaan vähintään sijainnin perusteella, mutta voivat erota myös käytettävissä olevien resurssien osalta. Resurssien osalta reunasolmu voi olla mitä tahansa vähäisillä laskenta ja tallennus resursseilla varustetun WiFi-tukiaseman ja kokonaisen palvelinklusterin väliltä. Reunasolmun sijaintiin vaikuttaa käytössä oleva reuna-arkkitehtuuri. Reunan rakennetta ja reunasolmujen sijaintia käsitellään tarkemmin luvussa ??.

Reuna-alusta Reuna-alusta (Edge platform) on ohjelmistotason toimija. Se tarjoaa rajapinnan reunasovelluksien suorittamista varten[ETSI, 2016b]. Toisin sanoen se siis tarjoaa reunasovelluksille toimintaympäristön. Reuna-alustan tehtävät eivät rajaudu ainoastaan yksittäiseen reunasolmuun, vaan sen lisäksi se hoitaa hallinnollisia tehtäviä kuten tietoliikenteen ohjausta. Lisäksi reuna-alustan tehtäviin voidaan lukea reunasovelluksia suorittaviin virtuaalikoneisiin liittyvät hallinnolliset toimet. Esimerkkinä reuna-alustan tehtävistä on kappaleessa 4.3 esiteltävä virtuaalikoneiden live migraatio reunasolmulta toiselle. Reunasovelluksien lisäksi reuna-alusta voi itsessään

tarjota palveluita, jotka eivät suoranaisesti ole reunasovelluksia vaan esimerkiksi nopea kommunikaatioväylä laitteelta-laitteelle (machine-to-machine), jota voi käyttää vaikka ajoneuvojen väliseen viestintään.

Reunasovellus Reunasovelluksella (Edge application) tarkoitetaan yksittäistä reunasolmulla suoritettava ohjelmistoa [ETSI, 2016b], jonka kuluttajana voi toimia asiakaslaite tai toinen reunasovellus. Reunasovellus ei ota kantaa millaista palvelua sillä tuotetaan ja sen rajoitteet asettaa pääasiassa käytössä oleva reuna-alusta.

Reunasovelluksen tuottama palvelu voi olla tyypiltään yhteiskäyttöinen tai käyttäjäkohtainen, esimerkiksi käyttäjäkohtainen virtuaalikone johon käyttäjä voi ottaa etäyhteyden. Esimerkki yhteiskäyttöisestä reunasovelluksesta olisi pelipalvelin, jota voivat käyttää reunasolmun lähistöllä olevat pelaajat.

2.2.3 Pilvi

[Armbrust et al., 2010] määrittelevät artikkelissan pilven. Pilvellä viitataan sekä pilvessä tuotettaviin palveluihin, että itse järjestelmään, pilvi-alustaan, joka mahdollistaa palveluiden tuottamisen. Artikkelin mukaan pilven tuottamisen yhtenä keskeisimmistä mahdollistajista on toiminut edullisille sijainnille rakennetut suuret tietokonekeskukset. Toisin sanottuna pilvipalvelut tuotetaan tietokonekeskuksissa, jotka ovat keskitettyjä ja sijaitsevat kauempana asutuksesta.

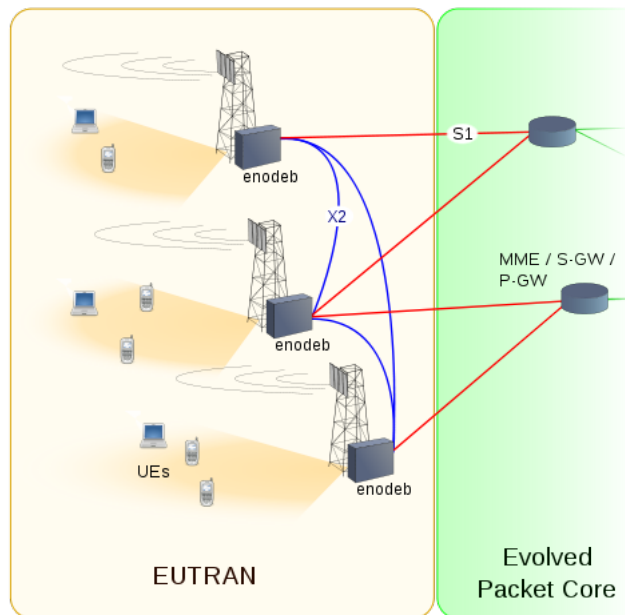
Keskeinen osa pilvi paradigmaa on myös tapa jolla palveluita tuotetaan. Pilvi-alusta tarjoaa asiakkailleen mahdollisuuden skaalata palveluitaan näennäisesti äärettömyyksiin. Tämän lisäksi aika, jossa käytössä olevien resurssien lisäys tai poisto voidaan tehdä on huomattavasti lyhyempi, verrattuna perinteiseen tietokonekeskukseen jossa palvelun tuottaja omistaisi itse laitteiston. Tässä tutkielmassa pilvellä viitataan kuitenkin enemmänkin järjestelmän rakenteeseen ja sijaintiin, kuin palveluiden tuottamiseen käytettävään malliin.

Reunan ei ole tarkoitus korvata pilveä, vaan täydentää sitä. Myöskään pilven ja reunan välinen raja ei ole tarkka. Tässä tutkielmassa pilvellä tarkoitetaan suhteessa reunaa kaumpana sijaitsevia palveluita. Pilvi ulottuu verkon ytimestä kohti asiakaslaitetta ja saattaa olla osittain päällekkäin reunan kanssa. Kuten aiemmin mainittu, reuna lähestyy verkon ydintä asiakaslaitteen suunnasta.

Pilven ja reunan väliin mahtuu vielä yksi paradigma, nimittäin sumu (fog computing). Sumun tavoitteet ovat samankaltaisia kuin reunan. Sumun tavoitteita ovat muun muassa pienet viiveet, maantieteellisesti hajautettu rakenne ja langattomien laitteiden palvelu [Bonomi et al., 2012]. Sumun on tarkoitus olla hieman kuten pilvi, mutta hajautetumpana ja huomattavasti lähempänä käyttäjää. Reunaan verrattuna sumu on hieman kuin reuna,

joka on viety kauemmaksi verkonreunasta. Sumua ei käsitellä tämän enempää tässä tutkielmassa, vaan keskitymme lähempänä reunaa sijaitsevaan laskentaan.

2.2.4 Mobiiliverkko

Kuva 1: Mobiiliverkon rakenne

MEC ehdotuksia tarkasteltaessa, olemassa olevien mobiiliverkkojen arkkitehtuurit ovat keskeisessä asemassa. Useat reunalaskentaa käsittelevät ehdotukset on tarkoitettu integroitaviksi osaksi olemassa olevaa mobiiliverkkoarkkitehtuuria. Erityisesti asiakaslaitteiden ollessa mobiililaitteita ja mahdollisimman pieniä viiveitä tavoiteltaessa, reunalaskenta ratkaisujen integroiminen osaksi mobiiliverkkoa on väistämätöntä. Seuraavaksi käydään pääpiirteittäin läpi 4G mobiiliverkon arkkitehtuurin funktionaaliset osat.

Yksinkertaistettuna mobiiliverkko koostuu kahdesta osasta: radiorajapinnasta ja mobiiliverkon runkoverkosta (puhelinkeskuksesta?). 3GPP kehittämässä LTE standardissa radiorajapinnan sisältävä osuus on nimeltään E-UTRAN (Evolved UMTS Terrestrial Radio Access Network) ja runkoverkon osuus EPC (Evolved Packet Core).

E-UTRAN tehtävänä on toimia rajapintana asiakaslaitteen ja EPC:n välillä. Asiakaslaitteiden suuntaan yhteys on radiosignaalointia ja yhtenä E-UTRAN tehtävänä onkin radioresurssien hallinto. E-UTRAN sisältää verkon puolella pääasiallisena toimijana eNodeB tyyppisiä tukiasemia [ETSI, 2017a], myös muutamia poikkeustapauksia on, mutta ne jätetään

käsittelemättä. Tukiasema on asiakaslaitetta lähimpänä sijaitseva funktio-naalinen verkon osa ja sen seurauksena se on houkutteleva kohde MEC ratkaisuille. Tukiasemaa voikin ajatella *reunan* viimeisenä etappina ennen asiakaslaitetta. Tämä tutkielma käsittelee pääasiassa ratkaisuja, jotka keskittyvät LTE verkkoihin kohdistuvia ratkaisuja, joten tukiasemista puhuttaessa tarkoitetaan nimenomaan E-UTRAN mukaista eNodeB:tä.

ENodeB:n tehtävänä on kommunikoida radioyhteyttä käyttäen asiakaslaitteen kanssa ja välittää molemminsuuntaista liikennettä EPC:n (Evolved packet core) suuntaan S1 rajapinnan kautta. eNodeB:t ovat myös yhteydessä toisiinsa X2 rajapintaa käyttäen. X2 rajapintaa käytetään tukiasemien väliseen kommunikointiin, joka sisältää handoverin yhteydessä tehtävää asiakaskontekstin siirtoa ja erinäisiä muita hallinnollisia toimintoja. Handoverin vaikutukset näkyvät myös MEC puolelle ja handoveria toimintaa käsitellään tarkemmin kappaleessa XYZ.

Mobiiliverkkojen tietoliikenne koostuu kahdesta eri tasosta: kontrollikerroksesta ja datakerroksesta. Kontrollikerroksella on hallinnointiin liittyviä protokollia joiden tehtävänä on välittää esimerkiksi asiakaslaitteeseen liittyviä kontekstitietoja entiteetiltä toiselle. Datakerros puolestaan välittää IP liikennettä asiakkaan ja palveluiden välillä. EPC koostuu kolmesta alikomponentista jotka ovat MME (Mobility Management Entity), SGW (Serving Gateway) ja PGW (PDN gateway) [ETSI, 2016a]. SGW:n eli palveluyhdyskäytävän tehtävänä on välittää datakerroksen liikennettä asiakaslaitteen ja ulkoisten palveluiden välillä. SGW on yhdistettynä PGW:hen, jonka tehtävänä on toimia IP tason reitittimenä EPC:n ja ulkoisen verkon välillä. PGW toimii asiakkaan ulkonverkon yhteyksien kiintopisteenä [Firmin, 2017]. MME on EPC:n hallinnollinen komponentti ja se toimii ainoastaan kontrollikerroksessa.

2.3 Reuna-arkkitehtuuri

Tässä tutkielmassa käsiteltävät arkkitehtuurit koostuvat oletusarkkitehtuurin (framework) tai suunnittelumallin (design model) tyylistä arkkitehtuurikuvauksista. Oletusarkkitehtuuri jakaa järjestelmän jonkin tehtävän toteuttaviin kokonaisuuksiin, kuten komponentteihin ja moduuleihin [Tuovinen, 2017b]. Suunnittelumallit puolestaan kuvaavat tarkemmin järjestelmän komponentteja, sekä niiden toimintoja. Suunnittelumallit ovat kuitenkin ainoastaan osajoukko suunnittelupäätöksistä [Tuovinen, 2017a], joten ne jättävät osan päätöksistä toteuttajalle. Lisäksi suunnittelumallit kuvaavat järjestelmää ainoastaan jollain tietyllä abstraktiotasolla ja koko järjestelmän kattavaan kuvaamiseen tarvittaisiin useita sisäkkäisiä ja hierarkisia suunnittelumalleja. Tämän tutkielman yhteydessä läpikäydyt arkkitehtuurit ovat, ETSI:n referenssiarkkitehtuuria [ETSI, 2016b] lukuunottamatta, korkean tason luonnehdintoja järjestelmän ja sen osien toiminnasta. Toisin sanoen nämä arkkitehtuurit ovat osajoukko suunnittelupäätöksiä.

Reuna-arkkitehtuurissa toiminnalliset osat on jaettu loogisiin kokonaisuuksiin, eli tehtävien mukaan kasattuihin komponentteihin. Reuna-arkkitehtuurit asettavat rajoitteita myös toimintojen fyysiselle sijoittumiselle, jolloin osa toimijoista on jaoteltu fyysisiin komponentteihin. Joskin kappaleessa 3.3 esiteltävä NFV tekee toimintojen fyysisestä sijoittumisesta dynaamisempaa ja vähemmän fyysiseen sijaintiin sidonnaista. Kappaleessa 2.2.2 käsiteltyjen reunan keskeisten käsitteiden mukaan tässä tutkielmassa reuna-arkkitehtuurit keskittyvät reunasolmun ja reuna-alustan toiminnalliseen määrittelyyn. Tämän lisäksi reunajärjestelmää käsitellään alijärjestelmänä, eli osana suurempaa kokonaisjärjestelmää, joka koostuu muun muassa mobiiliverkosta. Reuna-arkkitehtuurit eivät siis ota kantaa reunasovelluksien toimintaan.

3 Mahdollistavat teknologiat

Seuraavaksi käsitellään reunalaskennan mahdollistavat teknologiat SDN, NFV ja virtualisointi. Tähän esiteltäväksi valittujen teknologioiden joukko perustuu tämän tutkielman luvussa 6 esitettyjen arkkitehtuuriratkaisujen yhteydessä esiintyneisiin teknologioihin. Edellä mainittujen teknologioiden lisäksi reunalaskentaa käsittelevien julkaisujen yhteydessä on esitetty myös muita teknologioita kuten verkon viipalointi (network slicing) [Taleb et al., 2017], jonka käsittely sivuutetaan tämän tutkielman yhteydessä.

3.1 Virtuaalikoneet ja kontit

Virtualisoinnilla tarkoitetaan tietokoneohjelmiston suorittamista ohjelmallisesti toteutetun rajapinnan päällä. Toisin sanoen virtualisointi erottaa suoritettavan ohjelmiston suorittavasta laitteistosta. Usein virtualisoitava ohjelmisto on kokonainen käyttöjärjestelmä, jolloin suoritettavaa instanssia kutsutaan virtuaalikoneeksi. Virtualisointi mahdollistaa laitteiston resurssien jakamisen useamman toisistaan erillään olevan virtuaalikoneen kesken. Juurikin resurssien jakamisen mahdollisuus yhdessä palvelinlaitteiston suorituskyvyn kasvun kanssa on johtanut virtuaalikoneiden käytön yleistymiseen palvelinsaliympäristössä.

Virtuaalikoneen ja laitteiston välillä toimivaa ohjelmistoa kutsutaan hypervisoriksi. Hypervisorin pääasiallinen tehtävänä on tarjota rautatason resursseja virtuaalikoneiden käytettäväksi. Yksi hypervisorin tehtävistä on virtuaalikoneiden luominen. Sen avulla voidaan määrittää virtuaalikoneen käytössä olevat resurssit, esimerkiksi virtuaalikoneen käytettävissä olevan muistin tai prosessorien määrä. Hypervisorilla on myös monia muita toiminnallisuksia, joita ei tässä tutkielmassa käydä läpi tämän enempää.

Virtuaalikoneet ovat vahvasti esillä reunalaskenta-arkkitehtuurien yhteydessä. ETSI:n reunalaskennan referenssiarkkitehtuurissa [ETSI, 2016b] virtuaalikoneet esitetään reunapalvelun tuottamisen välineenä ja Taleb et al. [Taleb et al., 2017] esittävät kirjallisuuskatsauksessaan virtuaalikoneet

yhdeksi reunalaskennan mahdollistavista teknologioista. Virtuaalikoneiden dynaamisuus verrattuna tavallisesti suoritettavaan ohjelmistoon on reunalaskennan näkökulmasta haluttu ominaisuus. Virtuaalikoneet tarjoavat myös helpon tavan jakaa reunasolmun resursseja usean toisistaan erillisen palvelun välillä. Toisena etuna on virtuaalikoneiden vahva eristys muusta järjestelmästä ja muista virtuaalikoneista.

Virtuaalikoneet eivät aseta rajoitteita tarjottavan palvelun tyypille ja niiden avulla onkin mahdollista tarjota monia erilaisia palvelumalleja. Yksi ehdotetuista palvelumalleista on käyttäjäkohtaisen virtuaalikoneet [Satyanarayanan et al., 2009, Wang et al., 2015].

Tulevissa kappaleissa perehdytään tarkemmin virtuaalikoneiden hyödyntämistä osana reunapalveluita. Kappaleessa 4.3 käsitellään virtuaalikoneiden siirtelyä suorituslaitteistolta toiselle, ilman että itse järjestelmän suorittamista tarvitsee keskeyttää siirron ajaksi. Kappaleessa 6.1 käsitellään cloudletiksi nimettyä virtuaalikoneisiin pohjautuvaa reunapalvelun tuottamisjärjestelmää.

3.2 Software-defined networking

Perinteinen tietoliikenneverkko koostuu joukosta erikoistuneista verkkolaitteista. Tällaisia laitteita ovat esimerkiksi kytkin, palomuuuri ja reititin. Näiden laitteiden joukko muodostaa hajautetun rakenteen, jossa jokainen laite täytyy konfiguroida erikseen. Laitevalmistajat tarjoavat hallinnointityökaluja, joiden avulla valmistajan omia laitteita on mahdollista konfiguroida suljettua rajapintaa käyttäen. Verkkoinfrastruktuurin hallintaa kuitenkin vaikeuttaa eri laitteiden konfiguraatioiden erilaisuus, sekä puute kokonaisvaltaiselle ohjelmalliselle konfiguroitavuudelle. Tästä johtuen verkkoon tehtävät muutokset ovat työläitä ja riskialttiita [Kreutz et al., 2015].

Perinteisessä tietoliikennelaitteistossa tiedonvälityskerros ja kontrollikerros ovat tiukasti toisistaan riippuvaisia. Tiedonvälityskerroksella tarkoitetaan itse tietoliikennepakettien välittämiseen käytettävää kerrosta, eli tietoliikennettä ohjaavia laitteistoja. Kontrollikerroksella tarkoitetaan tietoliikenteen reitittämiseksi käytettävää logiikkaa, kuten esimerkiksi reititystauluja. Kontrollikerros on siis tällä hetkellä hajautettuna laitteiston mukana ympäri verkkoa. Tästä johtuen verkko on usein hyvin staattinen ja muutokset kankeita.

SDN (Software-defined networking) eli ohjelmallisesti määritetty verkko on yleistynyt paradigma verkkoympäristöissä. SDN on ratkaisu, jossa tiedonvälitys- ja kontrollikerros on erotettu toisistaan. SDN:ssä ei ole erikoistunutta verkkolaitteistoa vaan nykyinen tiedonvälitykseen käytetty laitteisto korvattaisiin yleisillä reitittävillä laitteilla¹. Kontrollikerroksen toiminnasta vastaa SDN Controller. Se on loogisesti keskitetty entiteetti, joka

¹Reitittämällä tarkoitetaan tässä yhteydessä pakettien ohjausta ja välitystä yleisessä mielessä

vastaa näiden reitittävien laitteiden ohjaamisesta.

SDN Controllerin ja reitittävän laitteiston välille oletetaan hyvin määritelty rajapinta, jonka kautta reitittäviä laitteita voidaan hallita [Kreutz et al., 2015]. SDN siis toteuttaa *Separation of Concerns* -periaatetta jakamalla verkon reititysmäärittelyjen konfiguroinnin ja itse laitteistopohjaisen toteutuksen omiin osiinsa. SDN Controller tarjoaa rajapinnan ylöspäin ohjelmalliselle verkkokonfiguroinnille ja hoitaa sääntöjen tulkkauksen alaspäin. OpenFlow on yksi tunnetuimmista SDN Controllerin ja verkkolaitteiden välisestä protokollasta².

Tarve SDN pohjaisille ratkaisuille kumpuaa jo aiemmin mainitusta konfiguraation työläydestä ja dynaamisuuden tarpeesta. Esimerkiksi virtuaalikoneiden käytön yleistyessä tarve verkon ohjelmalliselle hallittavuudelle on kasvanut [Jammal et al., 2014]. Virtuaalikoneiden sijainti verkossa ei välttämättä ole kiinteä, vaan virtuaalikone saattaa siirtyä esimerkiksi migratoinnin seurauksena. Virtuaalikoneita saattaa tulla ja poistua verkosta. Perinteisessä verkkoympäristössä esimerkiksi MAC osoitetaulujen päivittäminen saattaa aiheuttaa yhteyksikoksia palvelimeen [Jammal et al., 2014]. SDN pohjaisia ratkaisuja on jo olemassa, mutta niiden käyttö ei vielä ole korvannut perinteisiä verkkolaitteita.

3.3 Network Function Virtualization

NFV (Network function virtualization) lähtee liikkeelle ongelmasta, jossa nykyisen verkkolaitteiston käyttöikä on lyhyttä ja toiminnot ovat hajautettuina useisiin proprietary (omisteisiin?) laitteisiin [ETSI, 2012].

NFV:n tarkoituksena on eriyttää verkkolaitteisto ja verkkotoiminnot. Tämä toteutuisi siten, että erillistä verkkolaitteistoa ei enää tarvittaisi ja nykyisten verkkolaitteiden toiminnallisuudet toteutettaisiin tavallisella palvelinlaitteistolla ohjelmatasolla. Periaate on hyvin samankaltainen kuin perinteisten palvelimien siirtyminen virtuaalikoneita hyödyntävään ympäristöön. Virtualisoidulla verkkotoiminnallisuudella (jossain yhteyksissä VNF, Virtualized network function) tarkoitetaan ohjelmallisesti toteutettua verkkotoimintoa. Tämä mahdollistaa verkkotoiminnallisuuksien suorittamisen tavallisella palvelinlaitteistoilla hypervisorin päällä.

Verkkotoimintojen toteuttaminen virtuaalisina, mahdollistaisi useamman toiminnon sijoittamisen samaan laitteistoon. Tämä ainakin teoriassa mahdollistaisi myös paremman skaalautuvuuden. Myös verkkotoiminnallisuuksien käyttöönotto helpottuu mikäli erillisen laitteiston asennusta ei tarvita. Virtuaalisten verkkotoimintojen avulla on myös mahdollista säästää kaappitilaa, sekä pienentää sähkönkulutusta [Nguyen and Cheriet, 2016].

NFV on soveltuva mille tahansa data-tason prosessoinnille ja kontrollitason toiminnoille [ETSI, 2012]. NFV siis soveltuu toteutustavaksi monille

²<https://www.opennetworking.org/software-defined-standards/specifications/>

erilaisille verkkoitoiminnoille mobiiliverkoissa ja perinteisissä tietoliikenne-verkoissa. Esimerkkeinä käyttökohteista ETSI:n NFV whitepaperissä on esitetty muunmuassa reitittimet, palomuurit, kuormantasaajat, eNodeB:t ja MME:t. ETSI on pohtinut NFV:n laajamittaisen käyttöönoton mahdollisuuksia 5G-verkkoingrastruktuurissa ja mainitsee reunalaskennan yhtenä sen käyttötapauksena [ETSI, 2017b].

Mobiiliverkossa toimivan reunalaskennan näkökulmasta NFV:n potentiaali on ilmeinen. Jos suurin osa mobiiliverkon toiminnoista voitaisiin virtualisoida ja siirtää tavalliselle palvelinlaitteistolle, voisi reunalaskentaa suorittaa samalla laitteistolla, eikä se vaatisi erillistä laitteistoa omille toiminnoilleen.

NFV:n haasteet? Periaatteessa vielä hyvin epäkypsä tekniikka, mutta suunniteltu 5G integraatio.

4 Ominaisuudet

Reunalaskennan keskeisin tarkoitus on laskennan siirtäminen reunalla toimivalle reunalaskentaklusterille. Reunaa voidaan lähestyä pilven ja käyttäjä-laitteiden puolelta. Käyttäjälaitteiden, kuten älypuhelimien laskentateho on suhteellisen heikkoa, lisäksi ne ovat akkuvirrasta riippuvaisia. Mobiililaitteen käyttöajan pidentämiseksi voidaan pyrkiä tekemään mahdollisimman vähän akkuakuluttavaa laskentaa paikallisesti, siirtämällä sitä reunalaskentaklusterille (Etsi se lähde jossa verrataan tietokoneita ja mobiililaitteita - eroa oli yhden kertaluokan verran). Esimerkiksi verkkoliikenne mobiililaitteen ja kohdepalvelimen välillä on merkittävä viive toisi reunaklusteri palvelun huomattavasti lähemmäksi ja pienentäisi viivettä palvelussa. Viiveen pienemisen seurauksena monet reaaliaikaisuutta tai nopeaa reagointia vaativat palvelut ovat mahdollisia. Lisäksi verkon viiveestä tai ruuhkasta johtuen, mobiililaitteella on usein huomattavasti nopeampi yhteys fyysisesti lähelle itseään verra

Lisäksi pilven tai konesalien suunnasta asiaa lähestyttäessä runkoverkko tukkeutuu. Siirtämällä osan palveluvastuusta reunalle, runkoverkon rasitteen tulisi ainakin periaatteessa pienentyä.

4.1 Kommunikaatio

Reunan keskeisin haaste kommunikaatiossa on asiakaslaitteen ja reunasolmun välisen kommunikaation ylläpitäminen.

4.2 Etälaskenta

Etälaskennan toteuttamiseksi tarvitaan vastaukset seuraaviin kysymyksiin. Mitä siirretään ja minne siirretään?

MOCassa oli selitetty kuinka muodostetaan yhteys in-network claudiin.

Etälaskenta voidaan karkeasti jakaa kahteen tyyppiin: Binääriseen ja osittaiseen [Mao et al., 2017]. *Onkohan ok lainata surveytä?* Binäärisessä ohjelmasta suoritetaan selkeitä kokonaisuuksia joko reunasolmulla tai asiakaslaitteella. Osittaisessa etälaskennassa suoritusta siirretään dynaamisesti reunasolmulle.

Offloading on varmaan samankaltainen termi. Reunalla suoritettava etälaskenta saattaa siirtää ohjelman suorituksen kokonaan tai osittain asiakaslaitteelta reunasolmulle. Laskennan tulos lähetetään takaisin asiakaslaitteelle ja sitä käytetään osana muuta laskentaa. Laskennan hallinta suoritetaan asiakaslaitteella. Etälaskentaa motivoi raskaiden operaatioiden siirtäminen asiakaslaitteelta reunalle. Erityisesti mobiililaitteilla akkuvirran säästäminen on keskinen tekijä. Etälaskennan kannattavuus puhtaasti akkuvirran näkökulmasta muuttuu kannattavaksi, kun suoritettavan ohjelman lähettäminen ja tuloksen vastaanottaminen kuluttavat vähemmän akkua kuin ohjelman suorittaminen paikallisesti asiakaslaitteella. Todellisuudessa pelkästään akkuvirran säästäminen ei riitä, sillä muuten laskentaa voitaisiin siirtää pilveen. QoS kuitenkin heikkenee, mikäli laskennan suorittamiseen kuluva aika pitenee huomattavasti. Reunalle on teoriassa nopeampi yhteys ja nopeampi vastaus. Voitaisiin siis laskea että suoritusajassa mitaten ohjelman siirtäminen reunalle on kannattavaa kun suoritettavan ohjelman lähettäminen palvelimelle, sen suorittaminen ja tuloksen vastaanottaminen kestävät vähemmän aikaa kuin ohjelman suorittaminen paikallisesti. Ongelmana on että suorituksen aikavaatimus ei ole eksakti vaan ainoastaan arivoitavissa. Lisäksi suoritusaikainen aika-arvion tekeminen vie myös aikaa. Ajan ja akkuvirran säästämiseksi tehtävät toimet ovat siis keskeisimmät haasteet etälaskentaa toteutettaessa. Näiden käsittelyä ei tämän enempää tässä tutkielmassa käsitellä niiden monimutkaisuuden vuoksi.

4.3 Live migraatio

Tarkista käsitelläänkö myös tapaus jossa virtuaalikoneetta ei liikuteta vaan ainoastaan varmistetaan yhteyden säilyminen?

Live migraatio, eli suorituksen aikanen siirto, tarkoittaa ohjelman tai virtuaalikoneen siirtämistä laitteistolta toiselle, siten että ohjelman tai virtuaalikoneen käyttö ei keskeydy. Useimmiten tällaista toiminnallisuutta käytetään palvelinkeskuksissa virtuaalikoneiden siirtelyyn. Palvelinkeskuksissa siirtämiseen käytetään nopeita sisäisiä yhteyksiä, jolloin tiedon siirtoon käytettävät väylät ovat nopeita. Syitä live migraation suorittamiseksi on muutamia. Perinteisessä palvelinympäristössä live migraation syinä ovat virrankulutuksen optimointi, kuorman tasaaminen tai fyysisen laitteiston huoltoon ottaminen [Soni and Kalra, 2013].

Reunalaskentaan sovellettuna live migraation tehtävänä on laskentaa tai palvelua suorittavan virtuaalikoneen siirtäminen reunasolmujen välillä. Syyt

joiden vuoksi reunalaskentaympäristössä tehdään live migraatiota koskevat pääasiassa asiakaslaitteen liikkumista verkossa, jolloin virtuaalikone siirretään asiakaslaitetta lähimpänä olevalle reunasolmulle. Reunalaskentaa suoritettaessa voi myös tulla tilanne, jossa laskentaa suorittavalla reunasolmulla ei ole resursseja laskennan suorittamiseksi. Tällöin asiakkaan virtuaalikone joudutaan siirtämään toiselle reunasolmulle, jolla on enemmän resursseja.

Handover/handoff

Virtuaalikoneille tehtävän live migraation ja mobiiliverkossa suoritettavan handoverin ideat ovat samankaltaisia. Handoverilla tarkoitetaan asiakaslaitteen yhteyden siirtämistä tukiasemalta toiselle tukiasemalle. Handover tehdään yleensä tilanteessa, jossa asiakaslaite on liikkunut mobiiliverkossa siten että se on lähempänä toista tukiasemaa. Handover voidaan myös tehdä mikäli tukiasema on ruuhkautunut. [?] 4G LTE:ssä yhteys on tyypiltään tunnelimainen ja handoverissa tunnelin toinen pää siirretään toiselle tukiasemalle. Yhteyden siirron alkaessa tukiasema välittää kohteena olevalle tukiasemalle asiakaslaitetta koskevat tilatiedot. Kun tilatiedot on välitetty, asiakaslaitteen ja tukiaseman välinen yhteys katkaistaan ja asiakaslaite muodostaa yhteyden uudelle tukiasemalle. Asiakaslaitteen tietoliikennettä puskuroidaan S-GW:n toimesta sillä välin kun yhteys on katkaistuna. Yleensä handover on niin nopea toimenpide, että laitteen käyttäjä ei sitä huomaa. Handover on nopea toimenpide koska sen aikana siirrettävän tiedon määrä on vähäinen ja se koostuu pääasiassa erilaisista asiakaslaitteen ja tunneleiden tunnisteista.

Live migraation toiminta

Live migraatiossa virtuaalikone siirretään palvelimelta toiselle palvelimelle, ilman että virtuaalikoneen käyttö keskeytyy. Perinteinen live migraatio on toteutettu siten, että virtuaalikoneen suoritustilan eli prosessorin tilan ja muistin siirretään toiselle palvelimelle.

Siirtäminen suoritetaan iteraatioittain siten, että ensimmäisellä iteraatiolla kaikki muistisivut siirretään kohdelaitteelle. Seuraavilla kierroksilla lähtölaitteelta siirretään vain ne muistisivut joille on tapahtunut muutoksia edellisen siirron alkamisen jälkeen. Tätä jatketaan kunnes muutoksia sisältävien muistisivujen määrä ei vähene iteraatioittain. Tässä vaiheessa lähtöpisteenä oleva virtuaalikone pysäytetään ja loput virtuaalikoneen muistisivut ja tilatiedot siirretään kohdelaitteelle. Tämän jälkeen virtuaalikone käynnistetään uudessa sijainnissa.

Live migraatioon liittyy myös erilaisia optimointeja ja lähestymistapoja joita ei tässä tutkielmassa sen tarkemmin avata. Konesali ympäristössä on myös yleistä että varsinaista tallennustilaa ei ole tarpeen siirtää, koska se on toteutettu levypalvelimen avulla, jolloin ainoastaan yhteys täytyy siirtää.

Mikäli näin ei ole, myös tallennustila tulee siirtää laitteelta toiselle.

Live migraation suorituskkyä mitataan seuraavilla metriikoilla [Soni and Kalra, 2013]:

- Migraation kesto: Aika joka kuluu migraation suorittamiseen
- Katkon kesto: Aika jona palvelut eivät käytettävissä
- Siirretyn datan määrä: Migraatiosta aiheutuva tietoliikenteen määrä
- Migraation yleisrasite: Paljonko migraatio vie järjestelmän resursseja
- Suorituskyyvyn alentuma: Siirrettävän virtuaalikoneen suorituskyyvyn heikentyminen siirron aikana

Näistä kolme ensimmäistä ovat keskeisimpiä [Farris et al., 2017]. Tavoitteena perinteisessä live migraatiossa on mahdollisimman lyhyt käyttökatko. [Ha et al., 2015]

Reunalaskennassa

Reunalaskentaympäristössä suoritettavan live migraation toiminnallisuus on pääpiirteittäin sama kuin edellä kuvattu. Keskeisenä erona palvelinsaliympäristöön on juurikin suoritussympäristö.

Päällimmäisenä erona on palvelinsaleissa tehtävään migraatioon on käytettävien yhteyksien nopeus. Reunasolmujen väliset yhteydet ovat oletettavasti hitaampia ja nopeus saattaa vaihdella [Ha et al., 2017]. Hitaat yhteyden johtavat pitkään siirtoaikaan, joka puolestaan johtaa pidempään käyttökatkokseen ja täten palvelun laadun heikkenemiseen. Siirtoaajan minimoimiseksi on siis pyrittävä pitämään siirrettävän datan määrä mahdollisimman pienenä.

Palvelinsaleja ja reunalaskentaympäristöä erottaa myös se, että palvelinsaliympäristössä virtuaalikoneiden live migraatiot voidaan pääsääntöisesti tehdä koordinoitusti ilman tiukkoja aikarajoitteita. Reunalaskentaympäristössä migraatiopäätös perustuu usein johonkin ulkoiseen tapahtumaan. Todennäköisintä onkin että migraatiopäätös tehdään samankaltaisin perustein kuin edellä esitelty handover. Keskeisin syy migraatiolle oletettavasti on asiakaslaitteen liikkuminen verkossa. Asiakaslaitteiden liikkumiseen pohjautuva migraatio yhdistettynä heikkoihin tietoliikenneyhteyksiin on kuitenkin ongelmallinen. Voidaan esimerkiksi kuvitella tilanne jossa aamulla kaupungin keskustaan saapuvat työmatkailijat aiheuttavat "migraatiotulvan", joka ruuhkauttaa reunasolmujen käytössä olevat tietoliikenneyhteydet.

Lähes kaikki läpikäydyt reunalaskenta-arkkitehtuurit tiedostivat tarpeen laskennan migraatiolle, mutta kovin monessa sen tarkempaa toiminnallisuutta ei määritelty. Cloudletit ovat yksi tunnetuimpia reunasolmujen välisten migraatioiden ratkaisumalleja. Cloudlettien live migraatio ratkaisuja on käsitelty tarkemmin tulevassa kappaleessa 6.1.1. MobiScud:n yhteydessä käytettiin Xen hyperviisorin migraatiotoiminnallisuutta suoraan sovellettuna reunalaskentaympäristöön [Wang et al., 2015].

4.4 Integraatio mobiiliverkkoihin

Tarkista onko käsitelty myös niin että laitteistovaatimukset tulevat esiin. Esimerkiksi vaatiiko reunalaskennan toteuttaminen erikoisvalmisteisia laitteita vai selvittääkö tavallisilla palvelimilla?

Useat reunalaskentaan liittyvät arkkitehtuurit on suunniteltu integroitaviksi osaksi mobiiliverkkoa. Motivaatio on ilmeinen, koska lähes kaikki mobiiliverkossa toimivat laitteet kuuluvat reunalaskennan kohderyhmään. Reunalaskentatoiminnallisuutta lisättäessä olemassa olevaan järjestelmään, yhdeksi suurimmista tekijöistä tulee hinta. Kuten aiemmin mainittu, mobiiliverkon laitteisto on usein suljettu, eikä siihen välttämättä ole mahdollista tehdä muutoksia tai laajennoksia. Tämä tarkoittaa että ainakin osa olemassa olevasta laitteistosta jouduttaisiin korvaamaan uudella, mikäli reunalaskentatoiminnallisuus halutaan lisätä. Tämän vuoksi on esitetty tekniikoita joiden avulla laitteiston uusimiselta voidaan välttyä, tai ainakin minimoida korvattavan laitteiston määrä. Yksi erottavata tekijä on reunalaskentaratkaisun sidonnaisuus mobiiliverkkoon. Tämä tarkoittaa että löyhästi sidonnaisten ratkaisujen tuottajana voi jokin kolmas osapuoli, mutta yleisesti tämä myös tarkoittaa että reunapalvelu tuotetaan kauempana reunasta. Jokaisessa ratkaisussa on siis hyvät ja huonot puolensa.

Tavat joilla reunalaskenta voidaan lisätä osaksi mobiiliverkkoa voidaan jakaa kolmeen pääryhmään

- **Suorat integraatiot** sisältävät uusien toimintojen lisäämistä osaksi olemassa olevaa arkkitehtuuria. Tämänkaltaisen ratkaisu edellyttää muutoksia myös olemassa olevien komponenttien toimintaan.
- **Epäsuorat integraatiot** eivät edellytä toiminnallisia muutoksia mobiiliverkon toimintoihin.
- **Läpinäkyvät integraatiot** vaativat muutoksia mobiiliverkkoon, mutta eivät vaadi muutoksia olemassa olevien komponenttien toimintaan.

Suorat integraatiot edustavat niiden ratkaisujen joukkoa jotka muokkaavat olemassa olevan mobiiliverkkoarkkitehtuuria. Näiden ratkaisujen voidaan olettaa olevan kalleimpia, koska yhteistoiminnallisten toimijoiden lisääminen olemassa olevaan infrastruktuuriin vaatii muidenkin toimijoiden päivittämistä. Pääasiassa nämä ratkaisut tähtäävät lisäämään reunalaskentaa viidennen generaation mobiiliverkkoihin, mutta myös LTE:hen pohjautuvia ratkaisuja on esitetty. Koska viidennen generaation määrittelytyö on vielä kesken, ehdotetut ratkaisut rakentuvat osittain oletuksien päälle. Esimerkkinä suorasta integraatiosta on CONCERT (esitellään kappaleessa ??). Suora integraatio mahdollistaa reunalaskennan tuomisen niin lähelle reunaa kuin mahdollista.

Epäsuoralla integraatiolla tarkoitetaan ratkaisuja, joiden pääasiallinen toiminnallisuus on sijoitettu mobiiliverkko-arkkitehtuurin ulkopuolelle. Tällaiset ratkaisut mahdollistavat reunalaskentainfrastruktuurin tuottamisen kolmansilla osapuolilla. Esimerkkinä tällaisesta ratkaisusta on FMC (käsitellään tarkemmin kappaleessa 6.2). Haasteena tämänkaltaisissa ratkaisuissa on optimaalisen reunasolmun valinta, koska se joudutaan tekemään asiakaslaitteen antamien tietojen pohjalta. Onkin siis huomattava, että asiakaslaite joutuu osallistumaan reunalaskentaan liittyviin hallinnollisiin toimiin.

Läpinäkyvissä ratkaisuissa reunalaskennan mahdollistavat toiminnot on toteutettu siten että suoria yhteyksiä mobiiliverkon toimintoihin ei ole. Periaate on hieman samankaltainen kuin läpinäkyvässä välipalvelimessa. Käytännössä tämä tarkoittaa jonkinlaiseen tietoliikennemonitoriin pohjautuvaa ratkaisua. Monitorin tehtävänä on tarkkailla mobiiliverkon tapahtumia, sekä mahdollistaa halutun tietoliikenteen ohjaaminen reunalaskennalle. Näiden toimintojen toteuttamisen helpottamiseksi käytössä on tai käyttöön oletetaan SDN, NFV tai molemmat. Joskaan läpinäkyvät ratkaisut eivät ole osa mobiiliverkkoa, ne sijaitsevat sen välittömässä yhteydessä. Tämä sitoo ne osaksi mobiiliverkon infrastruktuuria ja käytännössä tämä tarkoittaa että reunapalvelualustan tuottajana on mobiiliverkon-operaattori. Esimerkkinä tällaisesta ratkaisusta on MobiScud, joka käydään tarkemmin läpi kappaleessa 6.4.1. Tämänkaltaiset ratkaisut ovat asiakaslaitteen näkökulmasta "näkymättömiä".

4.5 Hallinta

Reunan hallinta koostuu joukosta hallinnollisia toimia toteuttavia entiteettejä. Tämän tutkielman yhteydessä hallinnolliset toimet rajautuvat pääasiassa niihin toimintoihin, jotka jotka mahdollistavat, ylläpitävät tai säätelevät asiakaslaitteen ja reunasolmun välistä kommunikaatiota. Arkkitehtuuritasolla keskeisimmät hallinnolliset toimijat liittyvätkin juuri reunasolmujen saavutettavuuden varmistamiseen. Tämän tukielman esittelyjen ulkopuolelle jäävät siis ne hallinnolliset toimijat, jotka esiintyvät arkkitehtuurikuvauksissa pääasiassa mainintana. Esimerkiksi virtuaalikoneisiin pohjautuvien järjestelmien resursien oikeanlainen utilisointi [Yousaf and Taleb, 2016, Taleb et al., 2017] on keskeinen haaste johon arkkitehtuuritasolla ei oteta juurikaan kantaa ja sen suunnittelu jätetään järjestelmän toteuttajan vastuulle.

Pääasiassa hallinnollisten toimijoiden rooli esiintyy reunalaskenta-arkkitehtuurissa passiivisena tarkkailijana, jonka tehtävä on reagoida mobiiliverkon tapahtumiin. Esimerkki tällaisesta tapahtumasta on mobiiliverkossa tapahtuva handover, johon hallinnollinen entiteetti saattaa haluta reagoida esimerkiksi aloittamalla reunalaskennan migraation lähemmäksi käyttäjää.

Arkkitehtuurien esittelyiden yhteydessä hallinnosta vastaava entiteetti esitellään kaikissa arkkitehtuureissa. Hallinnosta vastaavat entiteetit arkkitehtuureittain ovat SCM (Small Cell Cloud Manager) Small Cell Clou-

dissa [Lobillo et al., 2014, Gambetti et al., 2015], conductor CONCERT:ssa [Liu et al., 2014], FMC Controller FMC:ssä [Taleb and Ksentini, 2013], MC (MobiScud Controller) MobiScud:ssa [Wang et al., 2015], ja edge orchestrator ETSI MEC refenssiarkkitehtuurissa [ETSI, 2016b]. *Tarkista onko kaikki*

Hallinnollisten toimien osalta arkkitehtuuri voi olla hajautettu tai keskitetty. Hajautetuissa malleissa lähestytään vertaisverkko -tyylistä ratkaisua. Siinä hallinnolliset entiteetit organisoivat hallinnolliset toimet keskenään. Hajautetussa mallissa hallinnolliset entiteetit usein vastaavat jostain osajoukosta reunasolmuja ja esimerkiksi virtuaalikoneiden migraation yhteydessä hoitavat hallinnollisen vastuun siirtämisen vertaiselleen. Tämä muistuttaa eNodeB:n kaltaista ratkaisua, jossa handoverin yhteydessä vastuu asiakaslaitteen yhteydestä siirtyy handoverin kohteena olevalle eNodeB:lle. Hallinnollisten toimien ollessa keskitettynä yhdelle entiteetille. Esimerkiksi SCM:n [Lobillo et al., 2014] tapauksessa oletetaan, että SCM:llä on saatavillaan kokonaiskuva verkon tilasta ja sen pohjalta SCM voi tehdä päätöksiä esimerkiksi resurssien käyttöönnotosta sekä reunalaskennan migraatiosta.

5 Rakenne

Seuraavaksi käydään läpi reunan rakennetta. Koska aihepiirinä on arkkitehtuurit, varsinaisten toteutettujen reunajärjestelmien rakennetta voidaan käydä ainoastaan hypoteettisesti. Eli mitä arkkitehtuuri mahdollistaa tai rajoittaa. Ensimmäiseksi käsitellään reuna-arkkitehtuurien vaikutuksen toteutettavaan järjestelmään. Tämän jälkeen esitellään reunan fyysisen rakenteen eri mallit, jossa keskeisessä osassa ovat reunasolmujen sijainnit. Lopuksi käydään läpi reunan rakenteen merkitystä järjestelmän toiminnalle.

5.1 Rakennetyypit

Tässä kappaleessa käsitellään reunasolmujen muodostaman järjestelmän rakennetta. Rakenteet jakautuvat kahteen päätyyppiin: litteään ja hierarkiseen. Litteä rakenne edustaa perinteisempää lähestymistapaa reunasolmujen asetteluun. Hierarkinen rakenne puolestaan uudempaa ajatusmallia, jossa reunasolmut delegoivat tehtäviä suhteessa tehokkaammille reunasolmuille.

Reunan rakenteeseen vaikuttaa useampi tekijä. Myöhemmässä kappaleessa 6.1 käsiteltävien cloudlettien yhteydessä visioitu operaattoreista riippumattomat reunasolmut mahdollistaisivat esimerkiksi kauppakeskuksien ja yksityishenkilöiden hankkia omat reunalaskentaa suorittavat yksiköt. Tällaisessa tilanteessa keskeiseksi kysymykseksi nouseekin reunapalveluiden tuottamiseen käytettävä liiketoimintamalli. Yksinkertaisuuden vuoksi tässä kappaleessa aihetta käsitellään, kuin reunan rakenne olisi yhden entiteetin, esimerkiksi operaattorin, käsissä.

5.1.1 Litteä rakenne

Litteällä rakenteella tarkoitetaan että jokainen reunasolmu on hierarkisesti samalla tasolla toisiinsa nähden. Litteän järjestelmän keskeisin päätös on valita taso, jolle reunasolmut sijoitetaan. (Voisiko sanoa että tällainen järjestelmä on reunavyöhyke)

Yksinkertainen esimerkki tällaisesta toteutuksesta olisi reunajärjestelmä, jossa reunasolmut sijoitettaisiin mobiiliverkon tukiasemien yhteyteen. Esimerkin järjestelmä toteuttaisi äärimmäistä hajautusta ja lisäksi se olisi fyysisesti erittäin lähellä asiakaslaitetta. Tällaisessa rakenteessa kuitenkin on ilmeisiä ongelmia. Järjestelmän käyttö olisi teoriassa mahdollista ainaostaan niiden tukiasemien ympäristössä, joissa reunajärjestelmä sijaitsee. Tämän seurauksena reunalaskennan laajamittainen käyttöönotto olisi riippuvainen tukiasemiin sijoitettavien reunasolmujen hankinnasta. Mikäli oletetaan että siellä missä laskennan tarve on suurin, on myös eniten ihmisiä. Tästä yleensä seuraa että tällaisessa tilanteessa lähelle tuotu reunalaskenta on kalliimpaa, jo käytettävien tilojen hintojen vuoksi [Mao et al., 2017].

Vaihtoehtoinen ratkaisu olisi siirtää reunasolmuja kauemmaksi tukiasemista. Esimerkiksi siten että yksi reunasolmu vastaisikin useamman tukiaseman kautta tulevasta reunalaskennasta. Mobiiliverkko kontekstissa, reunasolmu sijaitsisi siis joko tukiasemien ja EPC:n välillä tai vasta EPC:n takana. Useamman tukiaseman niputtamista yhden reunasolmun vastuulle kutsutaan klusteroinniksi. Keskeisenä haasteena klusteroinnissa on valita oikean kokoiset klusterit ja sijoittaa oikea määrä resursseja kuhunkin klusteriin [Malandrino et al., 2016]. Klusterin suuruus ja viive todennäköisesti korreloivat jolloin on varottava tekemästä klustereista tarpeettoman suuria. Reunasolmujen siirtäminen kauemmaksi asiakaslaitteista pitäisi siis mahdollistaa helpompi ja edullisempi käyttöönotto, koska tarvitaan suhteessa vähemmän reunasolmuja ja reunasolmujen ylläpito on näin ollen edullisempaa. Kompromissina on kuitenkin suurempi viive reunasolmujen ja asiakaslaitteiden välillä. Onkin siis tärkeää että reunasolmuja ei viedä liian kauas reunasta, jolloin palvelun laatu heikkenee [Mao et al., 2017].

Kuitenkin riippumatta litteän rakenteen sijainnista, sen pohjimmaisena ongelmana on resurssien kiinteys. Ympäristössä jossa reunalaskennan määrä vaihtelee, seuraa tilanne jossa reunasolmu on joko ylikuormitettuna tai alikuormitettuna suhteessa käytössä oleviin resursseihin [Tong et al., 2016]. Jotta reunasolmut pystyisivät suoriutumaan kaikesta reunalaskennasta, reunasolmujen resurssit jouduttaisiin mitoittamaan rasisus-huippujen mukaan. Tästä seuraa lähes jatkuvaa alikuormitusta, joka tarkoittaa että reunajärjestelmän kustannukset olisivat korkeammat kuin olisi tarpeen. Tämän ongelman ratkaisuksi on esitetty hierarkista järjestelmää.

5.1.2 Hierarkinen rakenne

Hierarkinen rakenne on parannusehdostus reunalaskennan oletetulle litteälle rakenteelle [Tong et al., 2016]. Reunasolmujen hierarkisella asettelulla tarkoitetaan järjestelmää, jossa reunasolmut on jaettu kerroksiin. Alimmalla kerroksella sijaitsevat reunasolmut ovat lähimpänä asiakaslaitetta, mutta niiden sisältämät laskentaresurssit ovat vähäisiä. Ideana on että alemmalla kerroksessa sijaitsevat reunasolmut voivat siirtää laskentaa ylemmällä kerroksella sijaitsevalle reunasolmulle, jolla on enemmän resursseja. Tasojen määrälle ei ole mitään rajaa, mutta useimmat ehdotukset sisältävät kaksi tai kolme tasoa. Ylemmällä tasolla sijaitsevalla reunasolmulla on vastuullaan useampi alemman tason reunasolmu. Hierarkinen rakenne on siis puun mallinen.

Hierarkisen rakenteen keskeisenä tavoitteena on reunajärjestelmän resurssien käyttöasteen parantaminen [Tong et al., 2016]. Ylemmillä kerroksilla sijaitsevat resurssit ovat suuremman joukon käytössä, hieman kuten litteässä mallissa tukiasemia klusteroitaessa. Hierarkisessa rakenteessa on kuitenkin riskinsä. Järjestelmän voidaan olettaa monimutkaistuvan jos laskentaa tehdään useassa kerroksessa. Ja etenkin järjestelmän ylempien kerroksien etäisyys asiakaslaitteisiin kasvaa, joka voi potentiaalisesti johtaa viiveiden kasvuun ja palvelun laadun heikkenemiseen.

Tong et al [Tong et al., 2016] esittävät tutkimuksessaan vertailua litteälle ja erilaisille hierarkisille rakenteille. Tilanteessa jossa järjestelmään on jaettavissa kiinteä määrä resursseja, kolmeen kerrokseen jaettu järjestelmä vaikutti optimaalisimmalta. Vertailun mittarina käytettiin aikaa joka reunapalvelulla kului vastata annettuihin laskennallisiin tehtäviin. Kolmi-kerroksisen mallin etuina oli laskentaresurssien määrä ylemmillä kerroksilla. Tällöin etenkin ruuhkaisissa tilanteissa se suoriutui tehtävistään nopeammin kuin litteä. Lisäksi tutkimuksessa todettiin, että ylemmillä tasoilla sijaitseva tehokkaampi laskenta pystyy kompensoimaan siirtämisestä aiheutuvaa viivettä. Huomattakoon kuitenkin että tutkimuksessa käytettävä kuorma oli tyypiltään hienojakoista ja pientä.

5.1.3 Yhteenveto

Hierarkinen järjestelmä on potentiaalinen vaihtoehto litteälle rakenteelle. Koska reunalaskennalle on monia hyvin erilaisia sovelluskohteita, hierarkinen rakenne vaatii tarkempaa tutkimusta erilaisilla reunalaskennan tyypeillä. Litteän rakenteen heikkoina puolina voidaan pitää sen kyvyttömyyttä sopeutua kuorman epätasaisuuteen, sekä järjestelmän ylläpidon kustannuksia, mikäli järjestelmää päätetään hajauttaa aggressiivisesti. Litteä järjestelmä on rakenteeltaan yksinkertainen ja se tukee esimerkiksi olemassa olevaa mobiiliverkon tukiasemien rakennetta.

5.2 Arkkitehtuurin vaikutus

Edellisessä kappaleessa järjestelmän rakenteen oletettiin olevan vapaa sijoittamaan reunasolmut haluamiinsa paikkoihin. Todellisuudessa reuna-arkkitehtuurit kuitenkin asettavat joitakin rajoitteita reunasolmujen sijaintien suhteen. Seuraavaksi käsittelemme reuna-arkkitehtuurin vaikutusta reunasolmujen sijoitteluun.

Koska mobiiliverkko on usein asiakaslaitetta lähimpänä sijaitseva verkko, reuna-arkkitehtuurit ovat pyrkineet muodostamaan integraation sen kanssa. Mobiiliverkon ja reunajärjestelmän integraatioissa voidaan puhua integraation sitovuudesta. Tällä tarkoitetaan kuinka sidoksissa reunajärjestelmä on mobiiliverkon rakenteeseen. Monet ehdotetuista reuna-arkkitehtuureista ovat pyrkineet pitämään sidonnaisuutta mahdollisimman vähäisenä, jotta reunajärjestelmän käyttöönotto ei vaatisi mobiiliverkon uusimista. Mutta mobiiliverkosta saatava tieto esimerkiksi tukiasemien handoverit ovat reunajärjestelmän kannalta oleellista tietoa, kun päätetään asiakaslaitteen laskennan suorittavasta reunasolmusta. Tämä tarkoittaa siis että on lähes pakollista sijoittaa hallinnollisia toimia mobiiliverkon yhteyteen. Vaikka reunan hallinnolliset toimet olisivat sidottuina mobiiliverkkoon, reunasolmujen sijoitteluun on yleensä enemmän vapauksia. Etenkin tilanteessa jossa reunasolmulla ei itsellään ole hallinnollisia tehtäviä. Ehdotettujen reuna-arkkitehtuurien keskuudessa on huomattavia eroja reunasolmun mahdollisten sijaintien suhteen. Näitä käydään tarkemmin läpi luvussa 6, jossa jokaisen arkkitehtuuriehdotuksen toiminnallisuus esitellään.

Reuna-arkkitehtuurin riippuvuutta ympäröiviin järjestelmiin voidaan yrittää pienentää esimerkiksi ottamalla käyttöön SDN. SDN mahdollistaa tietoliikennevirtojen ohjaamisen siten että reunajärjestelmän tietoliikennevirrat eivät vaikuta mobiiliverkon toimintaan. Tämän seurauksena reunajärjestelmä on täysin vapaa sijoittamaan reunasolmut mobiiliverkon ulkopuolelle

Toinen ehdotettu ratkaisu on sitoa reunasolmut tukiasemiin. Tämä pakottaa järjestelmän reunasolmuille litteän rakenteen. Järjestelmä on siis reunasolmujen osalta sidoksissa mobiiliverkkoon. Small Cell Cloud (käsitellään kappaleessa 6.3) käyttää tämänkaltaista ratkaisua. Ideana on että tukiasemat ovat tyypiltään *pienisoluisia*, jolloin tukiaseman kantama olisi pieni ja täten palveltavien asiakaslaitteiden määrä myös vähäinen. Tämä mahdollistaisi reunalaskennan vaatimien laskentaresurssien sijoittaminen tukiaseman yhteyteen.

Kolmas ja viimeinen tyyppi on kokonaan mobiiliverkon ulkopuolelle sijoitettu reunajärjestelmä. Tämä antaa käytännössä täydellisen vapauden sijoitella reunasolmuja. Esimerkki tämänkaltaisesta järjestelmästä on Follow Me Cloud (käsitellään kappaleessa 6.2). Reunajärjestelmän sijoittaminen mobiiliverkon ulkopuolelle tarkoittaa että asiakaslaitteen ja reunasolmun välinen viive on vähintään se aika joka tietoliikenteellä kuluu mobiiliverkossa. Follow Me Cloudin tapauksessa oletetaan että mobiiliverkon sisäistä

viivettä voitaisiin minimoida ja että reunasolmut sijaitsisivat välittömästi mobiiliverkon ulkopuolella.

6 Esitetyt ratkaisut

Reunalaskennan toteuttamiseksi on esitetty useita erilaisia ratkaisuja. Sen sijaan että esitettäisiin ratkaisu yksittäiselle toiminnolle, reunalaskenta-arkkitehtuuri pyrkii toteuttamaan tarpeeksi suuren osajoukon toteuttamisen kannalta kriittisistä ominaisuuksista. Seuraavaksi käydään läpi ehdotettuja arkkitehtuureja ja lopuksi tarkastellaan ETSI:n dokumentaatioiden esittämä reunalaskennan referenssiarkkitehtuuri ja reunalaskennalle asetetut vaatimukset.

6.1 Cloudlet

Minkä ongelman cloudlet ratkaisee? Miten cloudlet toimii? Mitkä ovat cloudletin ongelmat?

Cloudlet on reunasolmulla suoritettava virtuaalikone-teknologiaan perustuva ratkaisu. [Satyanarayanan et al., 2009] Virtuaalikoneisiin pohjautuva cloudlet on yksi tunnetuimmista reunapalveluiden tuottamisen konsepteista. Cloudletin ideana on hyödyntää muokattuja virtuaalikone-instansseja, joita voidaan suorittaa reunasolmussa. Cloudletillä tarkoitetaan järjestelmää, joka suorittaa reunasolmulla virtuaalikoneiden hallintaan liittyviä toimia. Yhdellä reunasolmulla voidaan siis suorittaa usean eri käyttäjän virtuaalikoneita.

Reunan luonteesta johtuen cloudletin oletetaan ylläpitävän ainoastaan sellaisia palveluita jotka käyttävät reunaa hetkellisesti tai väliaikaisesti [Satyanarayanan et al., 2009]. Cloudlettiä ei siis ole tarkoitettu pidempiaikaiseen tallennukseen, vaan enemminkin suoritusaikaisten tarpeiden täyttämiseen.

Cloudletin keskeisimmäksi rakennuspalikaksi on valittu virtuaalikone. Verrattuna prosessi tai sovellus tason virtualisointiin, virtuaalikoneiden käyttö ei aseta rajoitteita palvelun toteuttamiseen käytettävään ohjelmointikieleen [Satyanarayanan et al., 2009]. Lisäksi virtuaalikoneiden käyttö cloudlettien perustana mahdollistaa helpon tavan jakaa reunasolmun resursseja ja pitää asikaskohtaiset instanssit toisistaan erillään.

Tavallisen virtuaalikone-kuvan suuruus tallennettuna on noin 8 gigatavua. Koska reunasolmujen pääasiallinen idea on tarjota suoritusympäristö palveluille, ei näin suuren tiedoston tallentaminen reunasolmulle jokaista käyttäjää kohden ole tarkoituksenmukaista. Ja kuten jo aiemmin mainittu, reunasolmujen resurssit oletetaan rajallisiksi verrattuna palvelinsaliympäristöön. Täten pidempiaikainen tiedostojen tallennus on parempi tehdä keskitettyihin ratkaisuihin. Sen lisäksi että tallentaminen reunasolmuille ei ole mahdollista, kokonaisen virtuaalikoneen siirtäminen verkon yli olisi huomattavasti

tavan hidasta ja se tukkisi verkon. Siirrettävyys korostuu etenkin tilanteessa jossa siirrettäviä virtuaalikoneita olisi useita.

Cloudletin keskeisimpiä oivalluksia onkin käyttää virtuaalikoneissa yhteistä pohjaa. Yhteisen pohjan käyttäminen mahdollistaa sen että jokaisesta virtuaalikoneesta voidaan tallentaa vain pohjaan tehdyt muutokset. Muutokset sisältävää tiedostoa kutsutaan pinnoitteeksi (VM overlay). Pinnoitteen ja pohjan yhdistämiseen käytetään dynaamista virtuaalikone synteesiä. Dynaamisuudella tarkoitetaan sitä, että käyttäjän alkaessa käyttämään cloudlet infrastruktuuri rakentaa käyttäjän muutokset sisältävästä pinnoitteesta ja virtuaalikone-pohjasta, suoritettavan virtuaalikoneen. Dynaaminen virtuaalikoneiden syntetisointi edellyttää että cloudletiltä löytyy oikeanlainen virtuaalikonepohja. Kun virtuaalikone halutaan sulkea cloudlet tallentaa virtuaalikoneeseen tehdyt muutokset pinnoitteeksi ja pakkaa tiedoston. Satyanaran ensimmäisessä cloudletteja käsittelevässä julkaisussa [Satyanarayanan et al., 2009] muutoksien tallentaminen pinnoitteeksi tuottaa noin 100-200 megatavun kokoisen tiedoston. Tämän kokoinen tiedosto on nykyisillä tiedosiirtonopeuksilla siirrettävissä inhimillisessä ajassa, jopa langattomien yhteyksien yli.

Cloudletteja voi olla useita erilaisia, siispä cloudlet toiminta edellyttää että jokaisella reunasolmulla tulee olla oikean cloudlet-pohja saatavilla ja käyttäjien cloudlettien on pohjauduttava johonkin rajalliseen määrään erilaisia cloudlet pohjia.

Hallinta

6.1.1 VM handoff kuten arkittelissa

Cloudlettien välinen migraatio ja handoff. Cloudlettien väliselle migraatiolle voi olla useita eri syitä. Migraatio tilanteessa jossa virtuaalikone siirretään paikasta toiseen odottamaan käyttöönottoa on keskeisin. Pelkän pinnoitteen siirtäminen riittää, mikäli tarvittava virtuaalikonepohja löytyy kohteena olevasta cloudletistä. On kuitenkin huomattava että pinnoitteen(VM overlay) tallettamiseen voi olla kannattavaa käyttää myös asikkaan laitetta, mikäli se vain on mahdollista. Perusteluina asiakaslaitteen käyttölle tallennusmediaa voisi olla tapaus, jossa asiakas matkustaa ulkomaille ja pinnoite tulisi siirtää hyvin kaukana sijaitsevalta palvelimelta kohteena olevalle cloudletille. Tällöin saattaisi olla nopeampaa siirtää pinnoite suoraa asiakaslaitteelta.

RAW – Handoff

6.2 FMC - Follow me cloud

Asiakaslaitteiden määrän kasvu, sekä tietoliikenne-intensiivisten sovelluksien käytön yleistymisen aiheuttaa suurta kuormaa verkkoinfrastruktuurille. Ongelmat johtuvat pääasiassa keskitetystä rakenteesta, jossa tietoliikenneyhtey-

det kerätään kulkemaan keskitetyn pisteen kautta. Tämän lisäksi yhteyksissä on huomattavasti viivettä, koska asiakkaan ja palvelimen väliset yhteydet ovat pitkiä. FMC ehdottaa ratkaisua jossa operaattorin keskitetty verkkoraakenne muutettaisiin hajautetuksi. [Taleb and Ksentini, 2013] Käytännössä tämä tarkoittaisi, että EPC:n ja ulko-verkon välisten yhdyskäytävien, eli P-GW, määrää lisättäisiin. Toinen osa ideaa on, että P-GW:t voitaisiin hajauttaa palvelinsaleihin lähemmäksi asiakkaan käyttämiä palveluita. Tämä siksi, että myös palveluiden tarjoajat ovat huomanneet hajautustarpeen ja alkaneet hajauttaa palveluitaan. FMC:n arkkitehtuuri koostuu hajautetusta EPC:stä ja hajautetusta palvelinkeskuksista. Asiakaslaitteen yhdistäessä verkkoon verkkoyhteyksien kiintopisteenä toimii todennäköisimmin lähimpänä sijaitseva P-GW. Perinteisessä mobiiliverkossa asiakaslaite pysyy samana P-GW:n asiakkaana, vaikka liikkuisi mobiiliverkossa. FMC lähtee ratkaisemaan ongelmaa jossa asiakaslaitteelle tarjottaisiin aina optimaalisin³ yhteys tavoiteltuun palveluun.

FMC:n ratkaisemat ongelmat voidaan jakaa kahteen osaan, optimaalisen reitin valitseminen ja optimaalisen reitin ylläpitämiseen käyttäjän liikkuesssa.

Optimaalisella reitinvalinnalla tarkoitetaan, että käyttäjän yhteys kohdepalveluun olisi mahdollisimman lyhyt tai nopea. Tämä jakautuu matkaan, jonka asiakkaan yhteys kulkee mobiiliverkossa, eli tarkemmin ottaen EPC:n sisällä, ja matkaan P-GW:ltä kohdepalvelimeen. Tämän saavuttamiseksi mobiiliverkon arkkitehtuurin tarvitaan palvelinkeskuksien ja P-GW välisiä mappauksia tekevä entiteetti.

FMC tarjoaa optimaalisen reitin löytämiseen ratkaisua, jossa mobiiliverkkoon lisättäisiin hallitseva entiteetti – FMC Controller. Optimaalisen asiakaslaite-palvelinsali -yhteyden ylläpitäminen vaatii jonkin verran muutoksia tapaan jolla käyttäjän siirtymiseen mobiiliverkossa reagoidaan. P-GW:n vaihtaminen ja mahdollisesti myös palvelun tarjoavan konesalin vaihtaminen tarkoittavat että käyttäjän ja palvelun välinen IP-yhteys katkeaa osoitteiden muuttuessa. Kuten kappaleessa 6.3.1 mainittiin, perinteisessä mobiiliverkko arkkitehtuurissa käyttäjän liikenne ulko-verkkoon kulkee GTP-tunnelia pitkin ja käyttäjän liikkuminen tukiasemien välillä ei näy asiakaslaitteen yhteyksissä. FMC Controllerin tehtävänä on hoitaa avattujen yhteyksien yhteys-tunnisteita sekä tehdä päätöksiä palveluiden migratoinnista palvelinkeskuksien välillä asiakkaan liikkuesssa.

FMC eroaa muista mobiiliverkon ratkaisuista sillä, että se ei tuo palvelin-resursseja osaksi mobiiliverkkoa ja pyrkii tekemään mobiili infrastruktuuriin mahdollisimman vähän muutoksia. Sen sijaan FMC pyrkii takaamaan nopeimman mahdollisen yhteyden haluttuun palveluun. FCM jättääkin auki mahdollisuuden, että reunapalvelut tarjoaa joku muu kuin operaattori itse.

³optimaalisella tarkoitetaan tässä yhteydessä parasta mahdollista, käyttäen mittareina fyysistä sijaintia ja kuormaa

6.3 Small Cell Cloud

Small Cell Cloud (SCC, pienisoluinen pilvi?) perusidea on reunapalveluiden integroiminen osaksi LTE-verkkoinfrastruktuuria. Reunapalveluita tuotettaisiin tukiasemiin (Base Station) sijoitetuilla palvelinresursseilla. LTE mahdollistaa heterogeenisten verkkojen luomisen. Matkapuhelinverkkojen tapauksessa tällä tarkoitetaan sitä, että yksittäisen solun sisällä saattaa olla pienempiä soluja. Verkko saattaa siis koostua useammasta kerroksesta erikoisia soluja. Kun solut ovat muuttumassa pienemmiksi tukiasemat tulevat fyysisesti lähemmäksi käyttäjää.

SCC tarkoituksena on hyödyntää solujen pientymistä, tuomalla niihin reunapalveluiden tuottamisen mahdollistavaa teknologiaa. SCC reunalaskentapalvelut tuotetaan SCeNBce klustereissa. SCeNBce (Small-cell eNodeB computing-enhanced) on palvelinresursseilla varustettu eNodeB tukiasema [Lobillo et al., 2014]. Verrattuna cloudletteihin, SCeNBce:ssä palvelinresursit ovat tiiviisti osana tukiasemaa.

SCM (Small Cell Manager) on SCC arkkitehtuurissa hallinnasta vastaava komponentti [Gambetti et al., 2015]. Normaalisti LTE verkossa keskeinen hallinnosta vastaava komponentti on Mobility Management Entity (MME). Sen tehtäviin kuuluu on hoitaa muunmuassa MME:ltä toiselle tapahtuvat handoverit ja asiakkaiden autentikointi. Täten on luonnollista että SCM liitetään MME:n yhteyteen, jos ei suoraan niin ainakin jonkin yhteyden välityksellä. Eräs ehdotettu tapa toteuttaa SCM onkin integroida se suoraan MME:n yhteyteen jolloin tämä komponentti vastaa sekä reunapalveluista ja LTE-verkon hallinnasta [Lobillo et al., 2014]. SCM tehtävänä on organisoida resurssien utilisointia SCeNBce klustereiden välillä. Tähän kuuluu esimerkiksi palvelinresurssien sammuttaminen mikäli ne eivät ole käytössä ja mahdollisesti yliutilisoidulta SCeNBce:ltä kuorman siirtäminen toiselle SCeNBce:lle. Tämän lisäksi esimerkiksi virtuaalikoneiden migraatiopäätöksiä tekeminen on SCM tehtävä.

Koska SCC:n tapauksessa palveluiden tuottamiseen käytettäisiin matkapuhelinverkkoa, rajaisi se myös asiakaslaitteet älypuhelimiin ja muihin tätä verkkoa käyttäviin laitteisiin. Reunapalveluiden sitominen tiukasti matkapuhelinverkkoon vaikuttaa erikoiselta. Ratkaisulla on hyvät ja huonot puolensa. Reunapalveluiden tarjoamisen muihin verkkoihin, esimerkiksi Wi-Fi yhteydellä ei onnistu suoraan ehdotetulla

SCC:n arkkitehtuurin haasteena saattaa olla niiden ylläpidettävyys, jossa matkapuhelinverkko-operaattori on vastuussa reunasolmun ylläpidosta, koska se on tiukasti sidoksissa tukiasemaan [Lobillo et al., 2014]. Tukiasemaan tiukasti sidotulla ratkaisulla on kuitenkin mahdollista hyödyntää laajemmin tukiaseman ominaisuuksia, kuten radioyhteyksiä toisiin tukiasemiin. SCeNBce tukiasemien hankkiminen vaatii operaattoreilta investointeja sekä lisää ylläpitotyön määrää. (Näiden vuoksi ehkä kantsis miettiä, että miksi se on niin tiukasti kiinni siinä televerkossa. Muutenkin useampi operaattori

samalla alueella tarkoittaa että jokaisella on myös omat reunapalvelut, joka taas meinaa kokonaiskuvassa että sama palvelu pitää duplikoida monelle operaattorille.)

6.3.1 Kommunikointi reunapalveluun

SCC pohjaisessa järjestelmässä tavallinen verkkoon menevä tietoliikenne ja reunapalvelulle menevä tietoliikenne on ehdotettu eroteltavaksi toisistaan [Puente et al., 2015]. Eristyksen seurauksena LTE-A arkkitehtuuriin ei tarvitse koskea muutoin kuin lisäyksien osalta. Liikenne SCeNBce:llä tarjottuihin reunapalveluihin on tehtävä tarkoitusta varten olevan rajapinnan kautta. Asiakaslaitteelta tuleva liikenne reititetään SCeNBce:llä. Pakettien reitittämiseksi SCeNBce joutuu päättämään, onko paketin määränpää reunapalvelu vai tavallinen tietoliikenne.

Koska LTE-tukiasemat eivät toimi IP tasolla, ei reunapalvelulta tuleva pakettiliikenteen sisältämä asiakaslaitteen IP-osoite riitä identifiomaan kohdelaitetta. Yleisesti LTE verkossa, internetistä asiakaslaitteelle suuntautuvan liikenteen osalta pakettien ohjaamiseksi, käytetään GTP-tunnelia. GTP-tunnelilla tietoliikenne saadaan ohjattua oikealle tukiasemalle. Tukiaseman ja asiakaslaitteen välisen kommunikaatioväylän selvittämiseksi joudutaan tekemään TEID (Tunnel endpoint Identifier) ja DRB-ID (Data Radio Bearer ID) muunnos.

Vastaava ongelma on myös reunapalvelulta asiakaslaitteelle suuntautuvassa tietoliikenteessä. SCC:n yhteydessä ehdotetussa ratkaisussa reunapalvelulta tulevan liikenteen yhdistäminen asiakaslaitteen IP-osoitteeseen voidaan tehdä käyttäen TEID perustuvaa ohjaustaulua. TEID on asiakaskohtaisen GTP-tunnelin indetifioiva tunniste. TEID:stä ja asiakaslaittekohtaisesta IP-osoitteesta voidaan muodostaa SCeNBce:lle reititystaulu. Reititystaulun avulla voidaan ohjata IP-osoitte muuntaa DRB liikenneväyläksi ja ohjata tietoliikenne asiakaslaitteeseen.

6.4 SMORE ja MobiScud

SMORE (Software defined network Mobile Offloading aRchitecturE) on toinen televerkkoihin suunniteltu MEC ratkaisu. [Cho et al., 2014] SMORE:n keskeisin sisältö on ottaa SDN (Software Defined Networking) käyttöön reunapalveluiden saavuttamiseksi. SDN käyttöönotolla tavoitellaan sitä, että televerkon toimintaan ei tarvitsisi tehdä muutoksia. Minkään olemassa olevan komponentin toiminta ei siis muutu. SMORE:n toiminta on jaettu kahteen osaa, joita varten SDN on käytössä. Ensimmäisenä on mobiiliverkon kontrollitasolla (control-plane) tapahtuva viestien monitorointi. Toisena toimintona on monitoroitujen tietojen pohjalta tehtävät SDN hallintatoimenpiteet. Näiden avulla voidaan ohjata haluttu osa tietoliikenteestä haluttuihin reunalaskentayksikköihin. Kontrollitasolla viestejä monitorointia suorittaa

SMORE monitori (SMORE monitor) ja tietoliikenteen ohjauspäätöksistä vastaava komponentti on SMORE kontrolleri (SMORE controller).

Tietojen välitys SMORE kontrollerin ja SMORE monitorin välillä on toteutettu yhteisen tietokannan kautta. SMORE monitor tallentaa poimitut tiedot tietokantaan ja antaa tiettyjen tapahtumien yhteydessä SMORE kontrollerille herätteen tehdä asianmukaiset muutokset SMORE:n SDN reitityksiin. Heräitteitä laukaisevat tapahtumat ovat asikkaan liittyminen verkkoon ja asikkaan liikkuminen verkossa.

SMORE monitori tarkkailee asiakaslaitteen ja LTE/EPC:n välistä liikennettä. Asiakaslaitteen liittyessä mobiiliverkkoon, asiakaslaite ja LTE/EPC:n sisäiset komponentit muodostavat tunneleita ja asiakaslaitteeseen liitetään erilaisia tunneleita koskevia osoite ja metatietoja. SMORE monitorin tehtävänä on poimia asiakaslaitteen liittyessä ja yhteydenmuodostuksen aikana asiakaslaitteisiin liittyviä tietoja. Asiakaslaitteen lähettäessä liittymispyynnön (attach request) SMORE monitori poimii pyynnöstä asiakaslaitteen IMSI (international Mobile Subscriber Identity) ja TAI:n (Tracking Area Identifier). Tämän jälkeen SMORE monitori poimii MME:n asiakaslaitteelle lähettämästä liittymispyynnön hyväksymis -viestistä (attach accept) monitori poimii asiakaslaitteelle annetun IP-osoitteen, SGW:n IP-osoitteen, SGW:n TEID:n ja asiakaslaitteen GUTI:n (Globally Unique Temporary Id). Tämän jälkeen eNodeB neuvottelee asiakaslaitteen kanssa radioyhteydestä ja tämän lopputulos välitetään MME:lle. SMORE monitor poimii eNodeB:n ja MME:n välisestä kommunikaatiosta eNodeB:n IP-osoitteen ja eNodeB:n TEID:n. Kun edellä mainitut tiedot on tallennettu SMORE:n tietokantaan, SMORE monitor lähettää SMORE kontrollerille herätteen päivittää SDN reitityksiä.

Toinen tapahtuma josta SMORE kontrolleri on kiinnostunut on handover, eli mikäli asiakaslaite siirtyy mobiiliverkossa eNodeB:den välillä. SMORE kontrollerin on tässä tapauksessa kiinnostunut mobiiliverkossa tapahtuvista muutoksista. Handover alkaa kun tällä hetkellä käytössä oleva eNodeB päättää, että on aika siirtää asiakaslaitteen yhteys toiselle eNodeB:lle (kohde). Alkuperäinen eNodeB välittää pyynnön kohteena olevalle eNodeB:lle joka oletettavasti hyväksyy sen. Tämän jälkeen, kohteena oleva eNodeB pyytää MME:ltä reitityksen muutosta. Tässä välissä oleva SMORE monitor poimii reitityksen muutosta koskevan tiedon ja välittää ne SMORE kontrollerille. Tämän tiedon pohjalta SMORE kontroller voi tehdä SDN muutokset siten että vanhat reititykset voidaan poistaa ja korvata uusilla.

6.4.1 MobiScud

MobiScud [Wang et al., 2015] on SMORE:n ideoita ammentava versio reuna-laskentapalveluiden tuottamisesta mobiiliverkoissa. MobiScud:in perustoiminnallisuus on hyvin samankaltainen kuin SMORE:ssa. MobiScud painottaa enemmän käyttäjän tarvetta liikkua verkossa. Lisäksi MobiScud käyttää hyödykseen oletusta mobiiliverkkojen hajautettua rakennetta.

Kuten SMORE, MobiScud käyttää hyödykseen SDN:n tarjoamia ominaisuuksia ja siten olettaa sen käyttöönottoa palveluntarjoajan infrastruktuurissa. Lisäksi MobiScudin toiminnallisuudet on ajateltu toteutettavan Network Function Virtualisointin (NFV) avulla. MobiScud Controller (MC) koostuu kahdesta loogisesta kokonaisuudesta: monitorista ja kontrollerista. Näiden toimintaperiaate on käytännössä identtinen SMORE:n vastaavan nimisiin toimijoihin. MC:n sijaintia ei kuitenkaan ole keskitetty kuten SMORE:ssa vaan sen oletetaan sijaitsevan hajautettuna RAN ja EPC välissä. Käyttäjän ja reuna-infrastruktuurin välinen yhteys toteutetaan hyvin samalla tavalla kuin SMORE:ssa.

MobiScudin reunapalvelut on ajateltu toteutettavan hyvin cloudletmäisesti. Mahdollisimman lähellä reunaa sijaitsevassa "pilvessä" on palvelinresursseja, joita käyttäjät hyödyntävät yksityisien virtuaalikoneinstanssien muodossa (Private Virtual Machinem, PVM).

MobiScudin tavoitteena on tarjota asiakkaalle mahdollisimman nopea yhteys asiakkaan ja PVM:n välille. MobiScud hyödyntää televerkon omia kontrollitason viestejä asiakkaan liikkumisen seuraamiseen. Kun handoverista tulee viesti MC:n monitoroivalle entiteetille, alkaa MC organisoimaan reunalaskentaan liittyviä muutoksia.

Asiakkaan siirtyessä tukiasemalta toiselle PVM:n siirto aloitetaan livemigraationa kohteena olevalle "pilvelle". Livemigraation ollessa käynnissä kohteena olevan pilven MC huolehtii että asiakaslaitteella on edelleen yhteys alkuperäiseen sijaintiinsa. Tämä hoidetaan SDN reititysmuutoksilla. Kun PVM:n livemigraatio on saatu suoritettua alkuperäisen sijainnin MC ilmoittaa tästä kohdesijainnin MC:lle, joka puolestaan päivittää SDN reititykset ohjaamaan siirretylle PVM:lle.

MobiScudin testeissä livemigraation ja SDN reitityksien avulla RTT (round trip time) saatiin pidettyä pienenä. Kuitenkin yhteyksissä aiheutui noin kahden sekunnin mittaisia katkoksia sillä hetkellä kun livemigraation viimeiset muutokset lähetetään. Yhteysskatkoksen pituuteen vaikuttavat monet asiat ja artikkelissa huomautetaankin että nykyinen toteutus oli optimoimaton ja vaatii jatkotutkimuksia.

6.5 CONCERT

Nykyinen LTE televerkko koostuu joukosta laitteita, joilla on hyvin spesifit tehtävät. CONCERT [Liu et al., 2014] pyrkii seuraavan sukupolven televerkkoihin keskittyvässä ratkaisussaan vähentämään tehtäväspesifien laitteiden tarvetta. CONCERT arkkitehtuuri koskee siis pääasiassa seuraavan sukupolven televerkkoja, vaikkakin sen ratkaisut mahdollistavat tuen myös vanhemmille teknologioille. CONCERT esittää uudenlaista toiminnallisuuksien toteuttamismallia, joka korvaisi valmistajakohtaisia telelaitteita (kuten tukiasemat) virtualisoiduilla ja ohjelmistopohjaisilla ratkaisuilla. NFV ja SDN käyttöönotto toimii siis tämänkin ehdotuksen selkärankana. Verkon toimin-

tojen virtualisointi mahdollistaa laitteiston siirtämisen kauemmaksi reunasta, joka osaltaan vähentää hajautettavan laitteiston määrää. CONCERTin idea on, että hajautetuksi jäisi telelaitteistosta ainoastaan välttämättömin osa, eli radorajapinnan mahdollistava RIE (Radio Interfacing Equipment) ja hierarkisesti jaetut reunalaskentayksiköt. Televerkon muita toiminnallisuuksia voitaisiin keskittää ja tarjota virtuaalisina ohjelmistoteutuksina.

Conductor on CONCERT arkkitehtuurissa hallinnollisessa keskiössä ja se vastaa päälysverkon hallinnasta. CONCERT arkkitehtuurissa control ja data planet on erotettu toisistaan ja Conductorin tehtävänä esittää data planella esiintyvät fyysiset resurssit virtuaalisina resursseina. Reunalaskentayksiköiden resurssien jakaminen sekä niiden välisten SDN kytkimien kautta muodostettujen yhteyksien hoitamisesta vastaa conductor. Conductorin toiminta on toistaiseksi kuvattu vain korkealla tasolla, joten sen toteutustekniset ratkaisut ovat avoimia.

Vaikka laitteiston virtualisointi ja palveluiden keskittäminen kustannuksien säästämiseksi kuulostaakin houkuttelevalta, on kesittämisessä myös omat ongelmansa. Etenkin liiallinen keskittäminen siirtää verkon toiminnallisuuksia kauemmaksi reunasta, joka osaltaan johtaa korkeampiin latensseihin ja heikentää palvelun laatua. Vaikka conductor onkin esitetty yksittäisenä loogisena entiteettinä, sen toiminnallisuuksia on mahdollista porrastaa ja hajauttaa paremman skaalautuvuuden ja pienempien latenssien tavoittamiseksi.

CONCERTin ratkaisu reunapalveluiden tuottamiseksi on hierarkinen kolmeen tasoon jaettu arkkitehtuuri. *Paikalliset* reunalaskentaresurssit sijaitsevat kaikkein lähimpänä verkon reunaa, esimerkiksi RIE:n kanssa samassa sijainnissa sijaitseva palvelin. Paikallisen reunalaskentayksikön laskentaresurssit ovat rajalliset ja sen tehtävänä onkin suorittaa ainoastaan kaikkein tiukimman aikavaatimuksen laskentaa. *Alueelliset* reunalaskentaresurssit kattavat jonkin pienen alueen reunalaskenta tarpeita ja korkeimman tason *keskus* reunalaskentaresurssit kattavat jonkin suuremman alueen resurssi intensiivistä reunalaskentaa. CONCERT:ssa reunalaskentaresurssien jakamisesta vastaa conductorin sisäinen komponentti LCM (Location-aware computing management).

Reunalaskennan osalta CONCERTissa resurssit on jaettu hierarkisesti kolmeen tasoon, siten että lähimpänä käyttäjää on *paikalliset* palvelimet, jotka on tarkoitettu kaikkein tiukimman aikavaatimuksen sovelluksille. Seuraavat kaksi tasoa, *alueellinen* ja *keskus (central)*, kasvattavat palvelinresurssien määrää, mutta ovat kauempana reunasta. Reunalaskentayksiköt voivat olla yhteydessä toisiinsa, jolloin ne mahdollistavat nopeat M2M (Machine-to-Machine) yhteydet. Tämä mahdollistaisi muunmuassa autojen välisen kommunikaation reunaverkon välityksellä.

Toistaiseksi CONCERT on korkean tason suunnitelma ja se käyttää hyväkseen vielä olemassa olemattomia teknologisia ratkaisuja kuten tukiasemien virtualisointia. Arkkitehtuuri mahdollistaa erilaisien ratkaisujen toteuttamisen, eikä aseta tiukkoja rajoitteita resurssien tai hallinnon sijoittelun

suhteen.

6.6 ETSI MEC

ETSI (European Telecommunications Standards Institute) on eurooppalainen telealan standardointijärjestö. ETSI on aloittanut reunalaskennan arkkitehtuurin, sekä sen toteuttamiseksi vaadittavien toimintojen standardoimisen.

ETSI:n MEC spesifikaatio määrittelee reunapalvelun tuottamiseksi vaadittavat ominaisuudet, jotka reunainfrastruktuurin tulee toteuttaa. Spesifikaatio listaa myös mahdollisia, mutta ei vaadittuja toimintoja. Listaamalla vaaditut toiminnot standardi pyrkii yhtenäistämään reunalaskennan konsepteja.

6.6.1 Vaatimukset

Vaatimukset on jaettu kategorioihin sen mukaan mihin toiminnallisuuteen vaatimus liittyy. Vaatimuksien kategoriat ovat yleiset vaatimukset (generic requirements), palvelu vaatimukset (service requirements), hallinta vaatimukset (operation and management requirements) ja viimeisenä kategoriana on kokoelma vaatimuksista, joiden teemoina ovat turvallisuus, sääntely ja veloitus (Security, regulation, charging requirements)[ETSI, 2016c].

Yleiset vaatimukset ovat luonteelta korkean tason kuvauksia reuna-infrastruktuurin toiminnallisuuksista. Yleiset vaatimukset kategorisoitu seuraaviin luokkiin: viitemallista, reunapalvelun sovelluksien elinkaaresta (application lifecycle), reunapalvelun sovellusympäristöstä (application environment) sekä liikkuvuuden tuesta (support of mobility). Viitemallin tulee vaatimuksien mukaan hyödyntää mukaan NFV ratkaisuja hallinnollisten toimien toteuttamiseen, mikäli mahdollista. ETSI:n vaatimuksen mukaan reunapalvelun tulee voida sijaita käytännössä missä tahansa kohdassa radiomaston runkoverkon reunan välillä. Sijainnin vapaus myös tarkoittaa että reuna-alusta(?) ei voi olla riippuvainen alla olevasta infrastruktuurista. Reunapalvelun sovelluksien elinkaareen liittyvät vaatimukset koskevat pääasiassa reunapalvelun toimijoiden oikeuksia päättää reunan sovelluksien käynnistämisestä ja sulkemista. Reunapalveluiden sovellusympäristöä koskevissa vaatimuksissa esitetään, että sovelluksien autenttisuus ja eheys pitää pystyä varmentamaan. Sovellusympäristön täytyy myös mahdollistaa reunasovelluksen käyttöönotto toisella reuna-isännällä, ilman erikoisempaa mukautusta (without specific adaptation) [ETSI, 2016c]. Mobiiliverkkojen ollessa kyseessä, asiakaslaitteiden liikkuminen tukiasemalta toiselle, on keskeinen käyttötapaus. Tämä heijastuu myös vaatimukseen liikkuvuuden tukemisesta reunapalveluissa. Vaatimuksena on että asiakaslaitteen ja reunapalvelun välisen yhteyden tulee säilyä, vaikka asiakaslaite siirtyisi solusta toiseen tai asiakaslaite siirtyisi sellaiseen soluun joka on toisen reuna-isännän vastuualuetta.

Palveluvaatimukset on joukko vaatimuksia, jotka keskittyvät takaamaan reuna-infrastruktuurin perimmäiset palveluperiaatteet. Lista palveluvaati-

Taulukko 1: Reunalaskenta-arkkitehtuurien ominaisuudet

muksista on pitkä, joten tähän tutkielmaan on poimittu ainoastaan osa vaatimuksista. Täydellinen lista löytyy [ETSI, 2016c] julkaisusta. Palveluvaatimukset kuvaavat toiminnallisuuksia, joiden avulla reunapalveluita voidaan tuottaa. Tällaisesta esimerkkinä tietoliikenteen reitittämiseen liittyvät vaatimukset, joiden keskeinen tehtävä on kuvata mahdolliset tietoliikennereitit reunapalveluun ja ulos reunapalvelusta. Yksi ehkä keskeisimmistä palveluvaatimuksista on reuna-alusta mahdollisuus suodattaa ja muokata verkkoliikennettä. Lisäksi kuvataan että reunapalveluiden toimintaa ei haluta rajoittaa pelkästään asiakas-palvelu tyyppisen toimintamalliin. Reunapalveluiden tuottamiselle onkin annettu mikropalvelu -tyyppinen (microservice) kuvaus, jossa palveluntuottajat voivat toimia myös toisten reunapalveluiden kuluttajana (consumer).

6.6.2 Viitekehys ja referenssiarkkitehtuuri

ETSI:n esittämän viitekehys esittää reunalaskentaan liittyvät korkean tason entiteetit. Nämä entiteetit on jaettu kolmeen tasoon: järjestelmä, isäntä ja verkko(system, host ja network). Verkkokerros sisältää verkkoyhteyksistä vastaavat entiteetit. MEC:n tapauksessa verkkokerros koostuu ainakin kolmesta osasta: sisäverkko, ulkoverkko ja televerkko. Isäntäkerros koostuu reunapalveluiden virtualisointiin ja reunapalvelun hallinointiin keskittyvistä entiteeteistä. Järjestelmäkerros koostuu korkeamman tason hallinnosta vastaavista elementeistä.

Referenssiarkkitehtuurissa on esitetty funktionaaliset entiteetit. Funktionaalisten entiteettien toiminta on kuvattu Referenssiarkkitehtuurissa reuna-isännällä (edge-host) tarkoitetaan entiteettiä, joka tarjoaa virtualisointi-infrastruktuurin, sekä reunalaskennan toteuttamiseen vaadittavat resurssit (laskenta, tallennus ja verkko). Reuna-alustalla (Mobile edge platform) tarkoitetaan sitä entiteettiä joka mahdollistaa reunapalveluiden käyttämisen. Reuna-alusta siis mahdollistaa reunapalveluiden saavuttamisen, eli käytännössä tarjoaa rajapinnan asiakaslaitteen suuntaan. Tähän kuuluu siis palvelurekisterin ylläpitäminen, reitityssääntöjen ylläpitäminen, sekä liikenteen välittäminen reunapalveluille. Reuna-alusta voi myös itse tarjota palveluita. Esimerkkinä tällaisesta voisi olla tunnistautumispalvelu. Reuna-applikaatioilla tarkoitetaan reuna-alustalla suoritettavia virtuaalikoneita, jotka suorittavat reunapalveluiden tuottamiseksi tarkoitettuja ohjelmistoja.

6.7 Vertailu

Lähteet

- [Armbrust et al., 2010] Armbrust, M., Fox, A., Griffith, R., Joseph, A. D., Katz, R., Konwinski, A., Lee, G., Patterson, D., Rabkin, A., Stoica, I., et al. (2010). A view of cloud computing. *Communications of the ACM*, 53(4):50–58.
- [Bonomi et al., 2012] Bonomi, F., Milito, R., Zhu, J., and Addepalli, S. (2012). Fog computing and its role in the internet of things. In *Proceedings of the first edition of the MCC workshop on Mobile cloud computing*, pages 13–16. ACM.
- [Cho et al., 2014] Cho, J., Nguyen, B., Banerjee, A., Ricci, R., Van der Merwe, J., and Webb, K. (2014). Smore: software-defined networking mobile offloading architecture. In *Proceedings of the 4th workshop on All things cellular: operations, applications, & challenges*, pages 21–26. ACM.
- [ETSI, 2012] ETSI (2012). Network functions virtualisation. https://portal.etsi.org/NFV/NFV_White_Paper.pdf. [Verkkoaineisto, Luettu 2018-03-19].
- [ETSI, 2016a] ETSI (2016a). Lte; evolved universal terrestrial radio access (e-utra) and evolved universal terrestrial radio access network (e-utran); overall description; stage 2. http://www.etsi.org/deliver/etsi_ts/136300_136399/136300/14.05.00_60/ts_136300v140500p.pdf. [Verkkoaineisto, Luettu 2018-03-13].
- [ETSI, 2016b] ETSI (2016b). Mobile edge computing (mec); framework and reference architecture. http://www.etsi.org/deliver/etsi_gs/MEC/001_099/003/01.01.01_60/gs_MEC003v010101p.pdf. [Verkkoaineisto, Luettu 2018-02-23].
- [ETSI, 2016c] ETSI (2016c). Mobile edge computing (mec); technical requirements. http://www.etsi.org/deliver/etsi_gs/MEC/001_099/002/01.01.01_60/gs_MEC002v010101p.pdf. [Verkkoaineisto, Luettu 2018-02-23].
- [ETSI, 2017a] ETSI (2017a). Lte; evolved universal terrestrial radio access network (e-utran); architecture description (3gpp ts 36.401 version 14.0.0 release 14). http://www.etsi.org/deliver/etsi_ts/136400_136499/136401/14.00.00_60/ts_136401v140000p.pdf. [Verkkoaineisto, Luettu 2018-03-14].
- [ETSI, 2017b] ETSI (2017b). Network functions virtualisation. http://portal.etsi.org/NFV/NFV_White_Paper_5G.pdf. [Verkkoaineisto, Luettu 2018-03-19].

- [Farris et al., 2017] Farris, I., Taleb, T., Iera, A., and Flinck, H. (2017). Lightweight service replication for ultra-short latency applications in mobile edge networks. In *Communications (ICC), 2017 IEEE International Conference on*, pages 1–6. IEEE.
- [Firmin, 2017] Firmin, F. (2017). The evolved packet core. <http://www.3gpp.org/technologies/keywords-acronyms/100-the-evolved-packet-core>. [Verkkoaineisto, Luettu 2018-03-14].
- [Gambetti et al., 2015] Gambetti, F., Fogliuzzi, F., de Marinis, E., Pascual, A., Muñoz, O., Lagén, S., Agustín, A., Puente, M. A., Barbarossa, S., and Sardellitti, S. (2015). Distributed computing, storage and radio resource allocation over cooperative femtocells. <https://cordis.europa.eu/docs/projects/cnect/4/318784/080/deliverables/001-D61Ares20152101644.pdf>. [Verkkoaineisto, Luettu 2018-04-03].
- [Ha et al., 2015] Ha, K., Abe, Y., Chen, Z., Hu, W., Amos, B., Pillai, P., and Satyanarayanan, M. (2015). Adaptive vm handoff across cloudlets. *Technical report, Technical Report CMU-C S-15-113, CMU School of Computer Science*.
- [Ha et al., 2017] Ha, K., Abe, Y., Eiszler, T., Chen, Z., Hu, W., Amos, B., Upadhyaya, R., Pillai, P., and Satyanarayanan, M. (2017). You can teach elephants to dance: agile vm handoff for edge computing. In *Proceedings of the Second ACM/IEEE Symposium on Edge Computing*, page 12. ACM.
- [Jammal et al., 2014] Jammal, M., Singh, T., Shami, A., Asal, R., and Li, Y. (2014). Software defined networking: State of the art and research challenges. *Computer Networks*, 72:74–98.
- [Kreutz et al., 2015] Kreutz, D., Ramos, F. M., Verissimo, P. E., Rothenberg, C. E., Azodolmolky, S., and Uhlig, S. (2015). Software-defined networking: A comprehensive survey. *Proceedings of the IEEE*, 103(1):14–76.
- [Liu et al., 2014] Liu, J., Zhao, T., Zhou, S., Cheng, Y., and Niu, Z. (2014). Concert: a cloud-based architecture for next-generation cellular systems. *IEEE Wireless Communications*, 21(6):14–22.
- [Lobillo et al., 2014] Lobillo, F., Becvar, Z., Puente, M. A., Mach, P., Presti, F. L., Gambetti, F., Goldhamer, M., Vidal, J., Widiawan, A. K., and Calvanese, E. (2014). An architecture for mobile computation offloading on cloud-enabled lte small cells. In *2014 IEEE Wireless Communications and Networking Conference Workshops (WCNCW)*, pages 1–6.

- [Malandrino et al., 2016] Malandrino, F., Kirkpatrick, S., and Chiasserini, C.-F. (2016). How close to the edge?: Delay/utilization trends in mec. In *Proceedings of the 2016 ACM Workshop on Cloud-Assisted Networking*, pages 37–42. ACM.
- [Mao et al., 2017] Mao, Y., You, C., Zhang, J., Huang, K., and Letaief, K. B. (2017). A survey on mobile edge computing: The communication perspective. *IEEE Communications Surveys Tutorials*, PP(99):1–1.
- [Nguyen and Cheriet, 2016] Nguyen, K. K. and Cheriet, M. (2016). Virtual edge-based smart community network management. *IEEE Internet Computing*, 20(6):32–41.
- [Puente et al., 2015] Puente, M. A., Becvar, Z., Rohlik, M., Lobillo, F., and Strinati, E. C. (2015). A seamless integration of computationally-enhanced base stations into mobile networks towards 5g. In *2015 IEEE 81st Vehicular Technology Conference (VTC Spring)*, pages 1–5.
- [Satyanarayanan, 2001] Satyanarayanan, M. (2001). Pervasive computing: vision and challenges. *IEEE Personal Communications*, 8(4):10–17.
- [Satyanarayanan et al., 2009] Satyanarayanan, M., Bahl, P., Caceres, R., and Davies, N. (2009). The case for vm-based cloudlets in mobile computing. *IEEE Pervasive Computing*, 8(4):14–23.
- [Soni and Kalra, 2013] Soni, G. and Kalra, M. (2013). Comparative study of live virtual machine migration techniques in cloud. *International Journal of Computer Applications*, 84(14).
- [Taleb and Ksentini, 2013] Taleb, T. and Ksentini, A. (2013). Follow me cloud: interworking federated clouds and distributed mobile networks. *IEEE Network*, 27(5):12–19.
- [Taleb et al., 2017] Taleb, T., Samdanis, K., Mada, B., Flinck, H., Dutta, S., and Sabella, D. (2017). On multi-access edge computing: A survey of the emerging 5g network edge cloud architecture and orchestration. *IEEE Communications Surveys & Tutorials*, 19(3):1657–1681.
- [Tong et al., 2016] Tong, L., Li, Y., and Gao, W. (2016). A hierarchical edge cloud architecture for mobile computing. In *INFOCOM 2016-The 35th Annual IEEE International Conference on Computer Communications*, IEEE, pages 1–9. IEEE.
- [Tuovinen, 2017a] Tuovinen, A.-P. (2017a). Luentokalvot: Ohjelmistoarkkitehtuurin suunnittelu.
- [Tuovinen, 2017b] Tuovinen, A.-P. (2017b). Luentokalvot: Ohjelmistoarkkitehtuurin suunnitteluperiaatteita.

- [Wang et al., 2015] Wang, K., Shen, M., Cho, J., Banerjee, A., Van der Merwe, J., and Webb, K. (2015). Mobiscud: A fast moving personal cloud in the mobile network. In *Proceedings of the 5th Workshop on All Things Cellular: Operations, Applications and Challenges*, pages 19–24. ACM.
- [Yousaf and Taleb, 2016] Yousaf, F. Z. and Taleb, T. (2016). Fine-grained resource-aware virtual network function management for 5g carrier cloud. *IEEE Network*, 30(2):110–115.